

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра міжнародних економічних відносин

Іваненко Олександра Вікторівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ»

Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студента (ки) 4 курсу
(номер курсу)

_____ (підпис)

Іваненко О.В.
(ініціали, прізвище)

Групи МЕ-61а
(шифр групи)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ (підпис)

Іваненко О.В.
(ініціали, прізвище здобувача)

Керівник ст. викл., к.е.н., доц.
(посада, науковий ступінь)

_____ (підпис)

Ярова І. Є.
(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ»

студентки Іваненко Олександри Вікторівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 65 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 45 найменувань, який розміщено на 4 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 8 рисунків, а також 10 додатків, які розміщені на 10 сторінках.

Ключові слова: МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ, ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА, МІЖНАРОДНА МОБІЛЬНІСТЬ, ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ.

Об'єктом дослідження дипломної роботи виступають економічні відносини, пов'язані із формуванням системи міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею.

Предметом дослідження є зміст напрямків поглиблення співробітництва в сфері міжнародних економічних відносин між Україною та Польщею.

Мета випускної кваліфікаційної роботи – дослідження, проведення аналізу сучасного стану з визначенням перспектив розвитку економічного співробітництва України та Польщі.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

1. Міжнародне економічне співробітництво між країнами – це обмін діяльністю в різних галузях цих країн, що може охоплювати міжнародну

торгівлю, співпрацю в певних сферах виробництва, науково-технічне та фінансово-кредитне співробітництво, міжнародний транспорт, туризм та ін.

2. Сучасні стан та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин за участю України формуються під впливом цілого ряду факторів розвитку світової торгівлі. Положення вітчизняних товарів на міжнародному ринку визначається політикою окремих країн щодо застосування протекціоністських заходів у сфері міжнародної торгівлі. Другим глобальним фактором варто вважати постійні кон'юнктурні зміни на міжнародних ринках, зокрема щодо стану окремих географічних ринків та положення конкретних товарів на них. Третій фактор – застосування у міжнародній торгівлі механізму обмежувальних заходів країнами щодо своїх існуючих та потенційних торгівельних партнерів.

3. Результати аналізу динаміки експорту та імпорту товарів та послуг між Україною та Польщею показав збільшенні обсягів товарообороту за останні 2016-2019 рр. На таку динаміку імпорту товарів та послуг найбільше впливають внутрішньо-економічні та політичні процеси України, в той час як за експортом товарів та послуг найбільшу залежність демонструє постійне зростання конкурентоспроможності продукції України.

4. Запропоновані заходи щодо подальшого розвитку стратегічного економічного співробітництва між Україною та Республікою Польща в розрізі збільшення виробництва та пропозиції високотехнологічної продукції та товарів з підвищеною сумою доданої вартості, узгодження соціально-правових умов трудової міграції робочої сили між країнами; зняття існуючих бар'єрів щодо інвестиційної участі вітчизняних суб'єктів підприємництва у бізнес-проектах Польщі та поглиблення виробничої кооперації та ін.

В результаті застосування методики та результатів розрахунку Індексу відносних порівняльних переваг та графічного аналізу виявленої порівняльної переваги для України було запропоновано напрямки перереформатування товарної

структури експортної продукції, з включенням до переліку її видів, відносно, конкурентоспроможної для ринку ЄС.

Апробація результатів дослідження висвітлена у матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку» у 2020 році:

Іваненко О.В. Особливості розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею: матер. Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку» (28-29 квітня 2020 р). Суми: Сумський державний університет, 2020. *(наук. керівник, к.е.н., доц. Ярова І.Є.)*

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2020 рік

Рік захисту роботи – 2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Ю.М. Петрушенко
(підпис)
«__» _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 056 «Міжнародні економічні відносини»)
студенту 4-го курсу, групи *МЕ-61а*
(номер курсу) (шифр групи)

Іваненко Олександрі Вікторівні
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: *«Розвиток міжнародного економічного співробітництва України з Польщею»*,
затверджена наказом по університету від «07» квітня 2020 року № 0516-III
2. Термін подання студентом закінченої роботи: «21» червня 2020 року
3. Мета кваліфікаційної роботи: *проведення аналізу сучасного стану з визначенням перспектив розвитку економічного співробітництва України та Польщі*
4. Об'єкт дослідження: *економічні відносини, пов'язані із формуванням системи міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею.*
5. Предмет дослідження: *зміст напрямків поглиблення співробітництва в сфері міжнародних економічних відносин між Україною та Польщею*
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах: *Державного комітету статистики України, Національного банку України, Національного банку Республіки Польща, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Уряду Республіка Польща.*
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1 Теоретичні засади дослідження розвитку міжнародного економічного співробітництва між країнами – 16.04.2020 р.
(назва – термін подання)

У розділі 1: розкрити зміст теоретико-методологічних засад дослідження сутності та способів міжнародного економічного співробітництва між країнами, дослідити роль світових організацій у забезпеченні умов та встановленні міжнародного економічного співробітництва в світі та Європі, визначити передумови встановлення та розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

Розділ 2 Аналіз стану міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею – 12.05.2020 р.
(назва – термін подання)

У розділі 2: здійснити дослідження експортно-імпортних операцій між Україною та Польщею, провести аналіз стану трудових і фінансових взаємовідносин між Україною та Польщею, дослідити значення показників безпеки зовнішньоекономічних відносин України з Польщею
(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3 Перспективи розвитку міжнародного економічного співробітництва України з Польщею в сучасних умовах євроінтеграції – 01.06.2020 р.
(назва – термін подання)

У розділі 3: визначити зміст основних проблем взаємовигідного економічного співробітництва двох європейських країн, обґрунтувати напрямки удосконалення двостороннього міжнародного економічного співробітництва України та Республіка Польща
(зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент)

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «02» квітня 2020 року

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

І. Є. Ярова.

Завдання до виконання одержав

_____ (підпис)

О. В. Іваненко

ЗМІСТ

Вступ	13
1 Теоретичні засади дослідження розвитку міжнародного економічного співробітництва між країнами	15
1.1 Теоретико-методологічні засади дослідження сутності та способів міжнародного економічного співробітництва між країнами	15
1.2 Роль світових організацій у забезпеченні умов та встановленні міжнародного економічного співробітництва в світі та Європі	21
1.3 Дослідження передумов встановлення та розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею	29
2 Аналіз стану міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею	35
2.1 Дослідження експортно-імпортних операцій між країнами	35
2.2 Аналіз трудових та фінансових взаємовідносин між Україною та Польщею	42
2.3 Аналіз показників безпеки зовнішньоекономічних відносин України з Польщею	49
3. Перспективи розвитку міжнародного економічного співробітництва України з Польщею в сучасних умовах євроінтеграції	53
3.1 Визначення основних проблем взаємовигідного економічного співробітництва двох європейських країн	53
3.2 Напрямки удосконалення двостороннього міжнародного економічного співробітництва	58
Висновки	65
Перелік джерел посилання	68
Додатки	72

ВСТУП

В сучасних умовах функціонування економіко-політичної системи у світовому просторі не можливо залишатися ізольованою країною, відокремлюючи власні інтереси та можливості від загальносвітових. Особливою характеристикою сучасного етапу економічного розвитку стала надактивна динаміка інтеграційних процесів як у світовому просторі. Україна, як європейська країна, традиційно заявляла про власні наміри також стати учасницею цих глобальних процесів.

Основною метою для нашої країни, при цьому, має бути взаємовигідне співробітництво, стимулювання власного розвитку та підняття позитивного соціально-економічного сприйняття однієї із найбільших європейських країн.

З іншого боку, для досягнення високого рівня міжнародних економічних відносин необхідне певне підґрунтя. Саме ним і має виступати міжнародне економічне співробітництво, на сучасних засадах партнерства та принципах інтеграції зусиль, яке, в пергу чергу, забезпечує міцні довготривалі зв'язки з країнами-партнерами в європейському регіоні та світі, взагалі.

Для дослідження обрано стан міжнародного економічного співробітництва України з Польщею у світлі європейської інтеграції. В роботі оцінюються передумови їх сучасного стану та визначаються перспективи щодо їх подальшого розвитку на основі наукових праць таких вітчизняних та закордонних авторів, як: А. Дмитрієв, Ю. Козак, Ю. Єхануров, В. Колосова, О. Шаров, І. Гужва, Р. Фернандез, Дж. Портес та ін.

Об'єктом дослідження випускної роботи є економічні відносини, пов'язані із формуванням системи міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею.

Предмет дослідження – зміст напрямків поглиблення співробітництва в сфері міжнародних економічних відносин між Україною та Польщею.

Метою дослідження є проведення аналізу сучасного стану з визначенням перспектив розвитку економічного співробітництва України та Польщі.

Досягнення поставленої в роботі мети передбачає вирішення завдань:

- розкриття змісту, сутності та способів міжнародного економічного співробітництва між країнами;
- опис методологічних засад механізму міжнародного економічного співробітництва в умовах сучасного регіонального розвитку та інтеграції;
- визначення ролі міжнародних організацій у забезпеченні умов та встановленні міжнародного економічного співробітництва в Європі;
- дослідження стану інтеграції України з країнами ЄС;
- аналіз передумов встановлення та розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею
- проведення аналізу динаміки та структури зовнішньої торгівлі між Україною та Польщею;
- оцінювання показників економічної безпеки торговельних відносин України та Польщі;
- визначення шляхів подальшого розвитку міжнародного економічного співробітництва України та Республіки Польща та ін.

Необхідність виконання випускної роботи, в цілому, полягає в узагальненні закономірностей та ключових чинників розвитку міжнародного економічного співробітництва між країнами, а також визначення рекомендацій щодо подальшого розвитку цих взаємовідносин.

При написанні даної роботи були використані такі методи наукового аналізу, як: синтез, аналіз, групування, порівняння, індексний метод та систематизація.

Окремі результати дослідження, використані в даній роботі, були оприлюднені у вигляді опублікованих тез: Іваненко О.В. Особливості розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею: матер. Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених імені професора Балацького О. Ф. «Економічні проблеми сталого розвитку» (28-29 квітня 2020 р). Суми: Сумський державний університет, 2020. (наук. керівник, к.е.н., доц. Ярова І.Є.) С.1-3

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ КРАЇНАМИ

1.1 Теоретико-методологічні засади дослідження сутності та способів міжнародного економічного співробітництва між країнами

Міжнародне економічне співробітництво між країнами – це обмін діяльністю в різних галузях цих країн, що може охоплювати міжнародну торгівлю, співпрацю в певних сферах виробництва, науково-технічне та фінансово-кредитне співробітництво, міжнародний транспорт, туризм та інше. Звідси, можна стверджувати, що у вузькому трактуванні поняття «міжнародне економічне співробітництво» можна сприймати як форму співпраці, між країнами (двома або більше) або юридичними особами з різних країн з метою досягнення певних цілей (промислових, сільськогосподарських, комерційних, фінансових, науково-технічних, туристичних та інших). При такому сприйнятті економічне співробітництво не є комерційним обміном або передачею товарів, послуг і капіталу з однієї країни в іншу, але є загальним використанням ресурсів і засобів усіх партнерів [1, 2]. Таку економічну співпрацю визначають як одну із форм міжнародного економічного співробітництва між країнами з метою отримання взаємних переваг за рахунок спільного використання фінансових, матеріальних та інших ресурсів усіх учасників.

На нашу думку, «міжнародне економічне співробітництво» (в широкому розумінні) варто визначати як рівень розвитку міжнародних економічних відносин, який відзначається міцними економічними зв'язками на довгострокову перспективу. При цьому, міжнародне економічне співробітництво України з певною країною буде охоплювати різноманітні аспекти міжнародних економічних відносин та зможе проявлятися в наступних формах: міжнародний рух капіталу, міжнародна торгівля (товарами та послугами), міжнародна міграція

робочої сили, міжнародне науково-технічне співробітництво, міжнародний туризм, міжнародна виробнича кооперація, будівництво та транспорт, тощо [3].

З історичної точки зору, процес формування відносин, які ми можемо трактувати, як міжнародна економічна співпраця, пройшов значний шлях. Взагалі, міжнародні економічні відносини почали свій розвиток ще з Античних часів – коли зароджувалася мінова торгівля та середніх віків (активно розвивалася торгівлі предметами розкоші та різними прянощами). Звичайно, на новий рівень розвитку міжнародній економічні відносини вийшли із започаткуванням активних дій в рамках, так званої, промислової революції (події початку ХІХ століття). Саме з початком цього століття асоціюється зародження сталого механізму міжнародних економічних відносин. Попередні історично-економічні умови господарювання дозволяли багатьом країнам функціонувати незалежно одна від одної. Відповідно, значної потреби в торгівельних, а також фінансових взаємовідносинах між ними не виникало.

На початку ХІХ ст. в Європі зародилися ознаки «Промислової революції», яка в подальшому, суттєво, змінила ситуацію. Водночас, із розвитком зовнішньоторгівельних зносин (кін. ХІХ ст. – поч. ХХ ст.) започатковуються активні дії щодо процесів інтернаціоналізації виробництва.

Так, зокрема, у період 1960-1980 рр. разом з НТР, активний розвиток міжнародних економічних взаємовідносин, безумовно, почав приводити до започаткування функціонування ознак та принципів глобальної економіки, за якої, існування відособлених економічних систем окремих країн почало розглядатися як економічна політика утопічного змісту. На думку професора Жукова Є. Ф., процес запровадження глобальної системи міжнародних економічних взаємовідносин зароджувалося поступово, а лаконічний зміст його етапів може бути представлений у формі таблиці 1.1.

В сучасних умовах, міжнародне економічне співробітництво виступає ключовою характеристикою міжнародних відносин.

Таблиця 1.1 – Історичний розвиток міжнародних економічних відносин в світі (складено за джерелом [4])

Історичний період	Переважаючий тип господарства	Основні предмети торгівлі	Переважаючий тип фінансових відносин
<i>До кінця XV ст.</i>	Натуральне господарство	Предмети розкоші та рідкісні товари	Платіжні відносини
<i>XV-XIX ст.</i>	Колоніальне господарство	Сировина та товари машинного виробництва	Платіжні відносини у валютних зонах
<i>XX ст.</i>	Світове господарство	Сировина, устаткування та машини	Платіжні, інвестиційні та кредитні відносини

Майже кожна країна в світі виступає як учасниця певних міжнародних угод. Подібні форми встановлення взаємовідносин охоплюють значний спектр сфер застосування. До першочергового переліку цих угод варто віднести наступні: договори про двосторонню торгівлю, про валютно-фінансові системи, про кредитування та про інвестиції, про регулювання обліку та оподаткування.

Втілюючись у двосторонніх чи багатосторонніх угодах, вони можуть бути описані як звичайні договори, виконавчі чи міжвідомчі угоди, конвенції, меморандуми, декларації про наміри та наслідки, кодекси законів, а також інструкції, впроваджені міжнародними організаціями.

В свою чергу, інтернаціоналізація обміну економічного характеру, супроводжується значним збільшенням укладених міжнародних угод та ступеню їхнього впливу на аспекти міжнародного характеру [5].

Сама система міжнародних економічних відносин (МЕВ) включає в себе суб'єкти та об'єкти відносин, подані нами у взаємозв'язку на рис. 1.1.

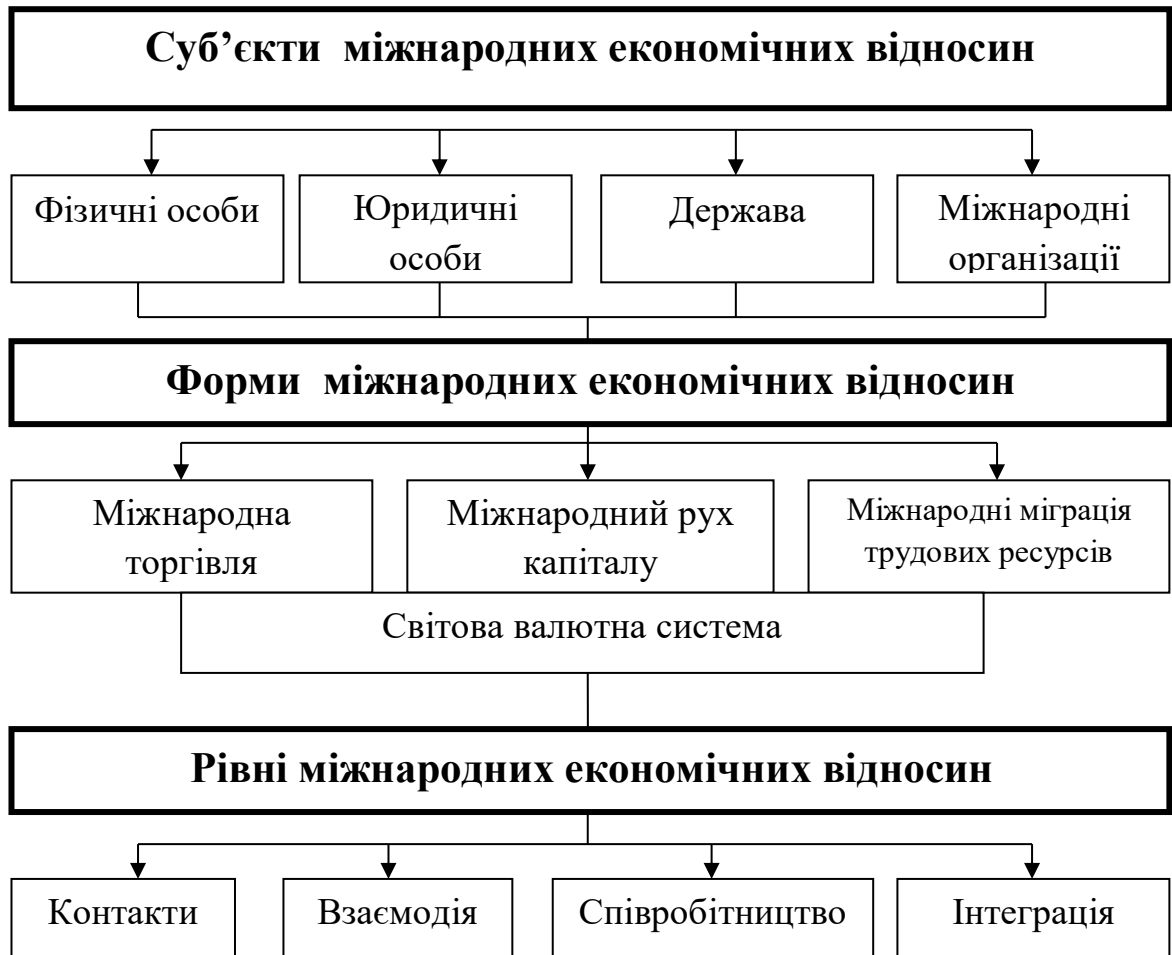

Рисунок 1.1 – Складові системи економічних відносин (складено за джерелом [6])

Ключовим елементом системи МЕВ поряд зі співробітництвом виступає інтеграція – визначальний принцип сучасної системи економічної взаємодії між країнами в світі [6].

Крім того, саме розуміння міжнародної економічної інтеграції, може трактуватися з використанням характеристик та явищ притаманних інтенсивній зовнішній торгівлі, опису іноземних інвестицій, транснаціональної кооперації

виробничих ланцюжків в межах компаній чи поступового формування об'єднаних (спільних) ринків [7].

На думку автора [5], сучасні кількісні дослідження такого явища, як міжнародне співробітництво, з точки зору економічної політики, найчастіше зводиться до аналізу місцевих (регіональних) торговельних угод, кількість яких постійно зростає. І це не дивно. Адже найбільш важливим механізмом міжнародного економічного співробітництва виступають саме торгівельні відносини. При цьому вони легко долають обмеження питаннями торгівлі. До них включають і такі питання, як рівень та обсяги інвестицій, стан конкуренції, існуючий порядок внутрішнього регулювання та ряд інших. Таким чином, результати подібних досліджень стають важливими джерелами інформації про тенденції та масштаби економічних взаємовідносин між тими країнами, які уклали відповідну угоду [5].

Правова основа інтеграції (як форма міжнародного економічного співробітництва) між двома країнами може полягати у підписанні прямої угоди між двома чи більше країнами, за участі (чи без такої) міжнародних організацій. При участі останніх, подібний процес має відбуватися за настановами офіційної міжнародної організації, учасниками якої є країни – сторони угоди. До того ж, підписання та реалізація умов міжнародних торговельних угод стає очевидним сигналом (вихідною базою) для вітчизняних та закордонних підприємств стосовно того, що в країні реалізуються принципові позиції ліберальної економічної політики [8].

Сучасні стан та перспективи розвитку міжнародних торгівельних відносин за участю України формуються під впливом цілого ряду факторів розвитку світової торгівлі. В першу чергу, положення вітчизняних товарів на міжнародному ринку визначається політикою окремих країн щодо застосування протекціоністських заходів у сфері міжнародної торгівлі.

Другим глобальним фактором варто вважати постійні кон'юнктурні зміни на міжнародних ринках, зокрема щодо стану окремих географічних ринків та положення конкретних товарів на них.

Порівняно з першими двома, третій фактор можна характеризувати як локально-цільовий. Ним є застосування у міжнародній торгівлі механізму обмежувальних заходів країнами щодо своїх існуючих та потенційних торговельних партнерів.

Подібна практика прямо впливає на умови та стан вітчизняної зовнішньоекономічної діяльності. Для України, безпосередньо, найбільшого значення прояви цього фактору набувають в експортній складовій зовнішньоторгівельних відносин. Адже на міжнародних ринках чорних металів, окремих видів продукції машинобудівельної галузі, залізно-марганцевих руд та продукції сільського господарства вітчизняний експорт забезпечується на 80-85 % [9].

При формуванні зовнішньоторгівельних відносин Україна керується документами Світової організації торгівлі (СОТ), членом якої вона офіційно є з травня 2018 року. Для нашої країни участь в СОТ варто розглядати, по-перше, як спосіб реальної інтеграції у міжнародну торговельну систему, а по-друге, інструмент стимулювання ефективності та конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників.

Саме у відповідності до правил СОТ в Україні започатковане реформування вітчизняної торговельної політики. А за даними самої Організації, масштаби українського імпорту визначають мінеральні продукти, побутова техніка та автомобілі та медикаменти. Водночас, експортний напрямок – це продукція АПК, металургії, енергоресурси [10].

Результати вивчення структури та складу зовнішньо торговельного балансу України, дають підстави говорити про переважання сировинної продукції при експорті та готової і дорогої при імпорті [11].

Подібна економічна ситуація для країни формується в результаті скорочення обсягів високотехнологічного та наукомісткого виробництва з орієнтацією на випуск сировинної продукції для подальшої переробки в інших країнах.

Переважаючі види експорту (аграрна та металургійна продукції) хоча і є масштабними, з тенденцією до щорічного зростання їхніх обсягів, але характеризуються низькою доданою вартістю та суттєво залежать від коливання цін на світових ринках.

1.2 Роль світових організацій у забезпеченні умов та встановленні міжнародного економічного співробітництва в Європі

Процес формування передумов та визначення принципів встановлення міжнародного економічного співробітництва в умовах сучасної глобалізації, характеризується надзвичайною важливістю. Головна мета такої участі в діяльності світових організацій глобального типу, для України, є формування прийнятних умов для розбудови національної економіки, набуття досвіду міжнародного економічного співробітництва та прискорення процесу інтеграції країни до світового господарського комплексу. Для України в цьому процесі визначальними є міжнародні (в тому числі, економічного спрямування) організації створення та діяльність яких базуються на демократичних принципах.

Коло Україна вступає до міжнародних організацій, в першу чергу, загальносвітових, вона намагається досягти двоєдиної цілі: по-перше – це включитися в процес забезпечення зростання світової економіки та підвищення добробуту людства, а, по-друге – отримати підтримку від таких політичних інститутів при розв’язанні проблем національної економіки [12].

Під поняттям «міжнародна організація» (в широкому розумінні) прийнято розуміти таке об’єднання країн, юридичних та фізичних осіб, які спільно реалізують програму або прагнуть досягти визначеної мети з дотриманням певних принципів та процедур, а сама їхня діяльність виходить за межі власних кордонів. Особливою характеристикою міжнародних економічних організацій

визначається те, що країни-учасники своїми державними органами забезпечують їхнє регулювання. Однак, в порівнянні з внутрішніми органами державного управління та регулювання, міжнародні організації виконують визначені регулюючі функції на рівні вище національного. В ролі регуляторів міжнародні організації реалізують суттєвий вплив на вектори та масштаби розвитку світової економіки [13, 14].

Таким чином, світові та регіональні міжнародні організації, які здатні об'єднувати економічний потенціал своїх країн-учасниць, отримують значно більші можливості щодо здійснення принципового впливу у світовому економічному середовищі. Завдяки цьому, вони вважаються стратегічно важливими учасниками світового економічного розвитку. Декларований комплекс заходів та механізмів, спрямованих на досягнення подібної стратегічної мети, визначає, для міжнародних організацій, зміст стратегічної політики [15].

Досить часто, саме міжнародні організації, сприяють виробленню державних економічних стратегій, у визначених межах розвитку глобальної економіки [16].

Загальносвітові стратегії розробляються під впливом структур найбільшої міжнародної організації – Організації Об'єднаних Націй (ООН).

Сама ООН – це, безумовно, універсальна, багатофункціональна, міжнародна організація. Пріоритетним завданням її діяльності та розроблюваних нею програм, стало регулювання економічних взаємовідносин між країнами-учасницями.

До спеціалізованих глобальних структур входять організації, які здатні вагомо впливати на найважливіші сектори міжнародної економіки. До них, в першу чергу, сьогодні відносяться: Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (СБ) та Світова організація торгівлі (СОТ).

Структуру ООН формують також органи, які покликані регулювати МЕВ на територіальному чи галузевому рівнях: ЮНІДО – у промисловій сфері, ФАО

– у сфері продовольчій, ІКАО – в цивільній авіації, а також, наприклад, ЕКОСОП – комісії економічної і соціальної ради ООН [14].

Місце міжнародних організацій глобального типу у світовій регулятивній структурі зображено на рис. 1.2.

До важливої інфраструктурної сфери МЄВ належить фінансовий сектор - своєрідна «кровоносна система» економіки, покликана організувати та надати відповідне фінансове забезпечення, в тому числі, і зовнішнє.

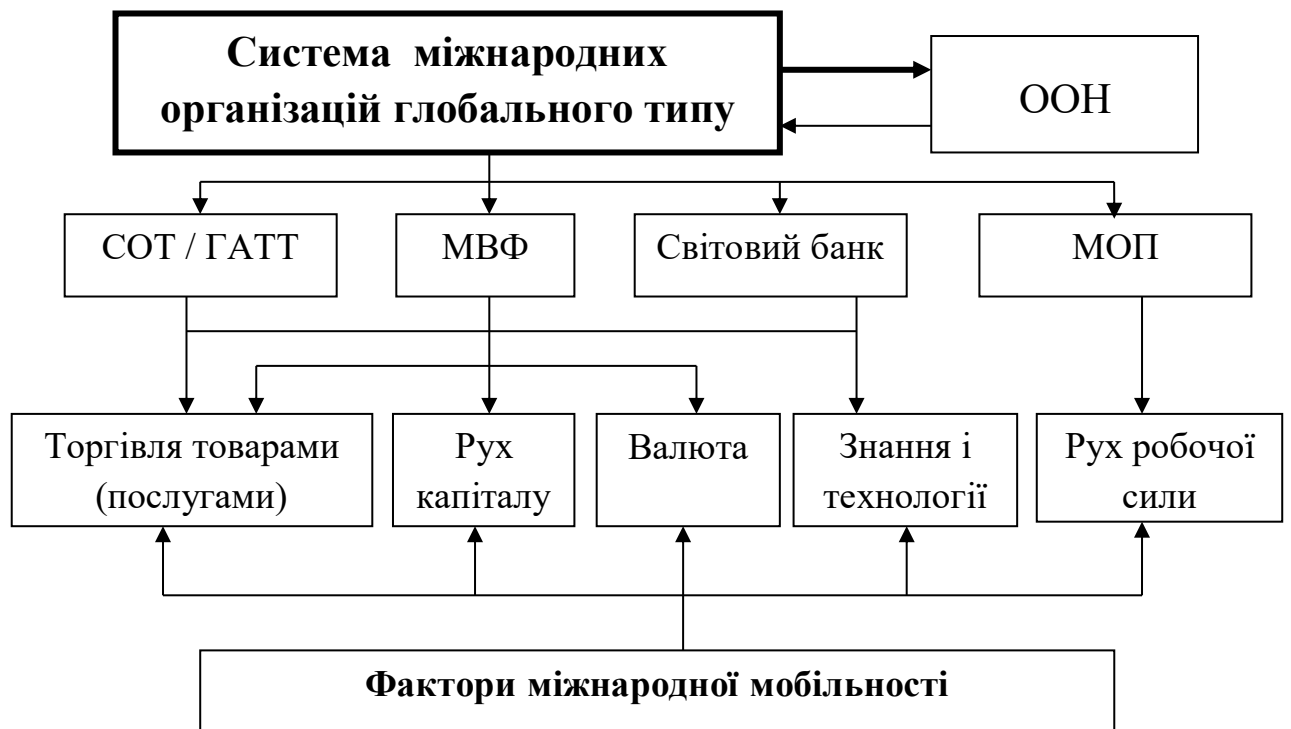

Рисунок 1.2 – Структура системи міжнародних організацій глобального типу у загальносвітовій економічній структурі (джерело [12, 13])

У зв'язку з цим, виникла необхідність у створенні МФО – своєрідної системи міжнародних фінансових організацій з неофіційним її лідером Світовим банком – інституції, яка складається з 5-ти наступних міжнародних фінансово-кредитних організацій:

- Міжнародний банк реконструкції й розвитку (МБРР);
- Міжнародна фінансова корпорація (МФК);
- Міжнародна асоціація розвитку (МАР);

- Багатостороннє агентство гарантування інвестицій (БАГІ);
- Міжнародний центр щодо узгодження інвестиційних спорів (МЦУІС).

Всі перелічені вище організації – це спеціалізовані інстанції ООН. Вони входять до її складу, але мають власні організаційно-управлінські статuti. Також, ці міжнародні установи фінансового напрямку мають, кожна своє, міжнародне фінансово-кредитне призначення (табл. А.1).

Рисунок 1.3 – Класифікація напрямів діяльності МБРР (джерело [13])

В свою чергу, Україна, після здобуття своєї політичної та економічної незалежності, у 1992 р. стала країною-учасницею МВФ і, автоматично, увійшла до системи Світового банку. Участь в СБ дозволила нашій країні започаткувати активну співпрацю з МБРР (рис. 1.3). Станом на поточний рік, загальний масштаб фінансування проектів за підтримки банку вже склав більше ніж півтора мільярди доларів США [17, С. 35-37].

Після офіційного декларування євроінтеграційного напрямку власної стратегії зовнішньоекономічної діяльності, наша країна активізувалася і у відносинах з європейськими фінансовими організаціями.

При цьому важливими вихідними умовами ефективної співпраці для України, як і інших країн-учасниць, є наступні два головних наслідки:

1) Отримана допомога є масштабною, з точки зору, проектів фінансування та, в підсумку, призводити до глобальних перетворень в економіці (і навіть, політиці) країни-реципієнта;

2) Допомога має бути цілісною, не розпорошуватися на дрібні напрямки оприбуткування. Її доцільність та підсумковий результат будуть ефективними, якщо керівництво країни-позичальниці зможе повністю та відповідально реалізувати інвестиційний план з дотриманням принципів чесності, інноваційності та прозорості інвестиційної програми [19].

Відтак, Україна зацікавлена в програмах МВФ та повинна пропонувати його експертам програми, завдяки яким би вирішувався комплекс економічних питань: макроекономічна динаміка та фінансова стабільність, загальноекономічне зростання, а головне – гарантування економічної безпеки [20]. Реалізуючи зазначені види діяльності, міжнародні організації беруть активну участь у процесі формування міжнародної стратегії забезпечення зростання рівня економічного розвитку.

Наступним, традиційно важливим для України, напрямком економічних відносин вже стала міжнародна торгівля. Саме завдяки їй все більша частка реалізованих (придбаних) товарів (послуг) сьогодні набуває глобального значення. Сучасні країни активно борються за найвигіднішу для них роль у процесах послідовного створення доданої вартості [21].

Головним міжнародним регулятором відносин торгівлі у світі, сьогодні визначна СОТ. Офіційно задекларованими її головними завданнями, в сучасних умовах, стали: лібералізація торгівельних відносин у світі та подолання дискримінаційних перешкод для доступу до національних ринків, а також сировинних джерел [12].

Найголовнішим питанням для СОТ стало удосконалення торговельних правил, що мали б задовольняти усіх учасників. В цьому контексті, важливим

кроком стало прийняття у 2014 році багатосторонньої Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі (УСПТ).

За логікою міркувань Світового банку та чергового зібрання учасників Всесвітнього економічного форуму такий крок був вкрай необхідним заходом для учасників зовнішньоторгівельних відносин у світі. Було підкреслено, що спрощення самих процедур при експортно-імпортних операціях здатне сприяти зростанню масштабів світової торгівлі до 3-5%. Водночас, тільки зниження тарифів в результаті Уругвайського раунду перемовин, надало поштовх до зростання світової торгівлі від 2% до 3% [21].

У той же час актуальним є питання захисту інтересів товаровиробників у зовнішньоекономічній діяльності, для чого необхідним є визначення техніки обрахування цілого ряду специфічних показників. Серед них – рівень захисту внутрішнього ринку або відношення компенсаційних платежів до ціни світового ринку, показник агрегатної підтримки, показник підстави для звільнення товаровиробника від зобов'язань скорочення, загрози заподіяння серйозної шкоди, співвідношення між втратою для бюджету і вирашем для товаровиробників та показника спеціальних гарантій [22, С. 28].

Сьогодні інновації виступає ключовим фактором отримання конкурентних переваг у виробництві та торгівлі. Кураторами даного питання у світі, в рамках угоди TRIPS (Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights), в першу чергу, займаються Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) та СОТ. Перша інституція – це спеціалізовані агентство ООН. Його призначення – стимулювання творчої діяльності та гарантування захисту прав інтелектуальної власності. Агентство сприяє у сфері укладання нових міжнародних угод, а також модернізації вже діючих правових систем національних законодавств. Учасником ВОІВ сьогодні вже є і Україна [23].

В світі також діє цілий ряд інституцій міжнародного співробітництва в сфері визначення, гарантування та захисту прав інтелектуальної власності (наприклад, ЮНЕСКО, Коаліції захисту прав інтелектуальної власності та ін.). З метою отримання відповідних переваг та отримання статусу повноцінного

гравця на ринку зовнішньоторгівельних операцій, Україна вже стала учасницею більшості міжнародних організацій. В силу ж, таких обставин макроекономічного характеру, як: сповільнення зростання ВВП, реформування цілого ряду сфер економічної діяльності, модернізація державних корпорацій, потреба в додатковому фінансуванні ВПК та протидія економічній та збройній агресії для України важливого значення набули саме відносини з фінансовими-кредитними світовими організаціями (табл. Б.1).

Пріоритетним напрямом української зовнішньоекономічної політики є Європейський Союз (ЄС). Європейська інтеграція і членство в ЄС є стратегічною метою України. Для нашої країни, такою участю можна підтримати прогресивний розвиток власної економіки, швидше подолати технологічну відсталість, реалізувати більше новітніх технологій та залучити для цього більш значні обсяги іноземних інвестицій. Завдяки цьому з'явиться можливість для реального створення нових робочих місць, а також підвищення рівня конкурентної спроможності продукції українського виробництва. В підсумку, це дасть Україні змогу забезпечити її відповідність копенгагенським критеріям членства в ЄС співробітництво з яким започатковане в 1991 р. [12].

Ефективною формою підтримки процесів міжнародного економічного співробітництва вважаються міжрегіональні (сусідські) об'єднання – тісна економічна співпраця між країнами сусідніх адміністративних регіонів. Її фактичне започаткування відбулося у 1959 р. коли на основі територій ФРН і Нідерландів був заснований перший єврорегіон [13].

На початок 2020 року на території Європи діють вже понад 50 подібних єврорегіонів. Україна також бере активну участь, як мінімум, у 4 із них. До них варто віднести: регіон «Карпатський єврорегіон» (від України: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Чернівецька області, а також прикордонні території Республіки Польща, Румунії, Словаччина та Угорщини); прикордонний регіон «Буг» (з боку Україна – Волинська обл. та прикордонні території Республіки Польща); регіон «Нижній Дунай» (Одеська обл. від України та суміжні території країн Молдови та Румунії) і четвертий регіон – «Верхній

Прут» (Чернівецька обл. від України й прикордонні території Молдови та Румунії) [12].

Говорячи про європейський сегмент зовнішньоекономічної діяльності для України найбільшим торговельним партнером стає ЄС (близько 40 %). В свою чергу Україна займає 25 місце серед партнерів ЄС у експортно-імпортних операціях (трохи більше 1 % від загального обсягу торгівлі) [24].

Таблиця 1.2 – Динаміка та структура зовнішньоторговельного обороту між Україною та ЄС (за період 2013-2019 рр.) (за даними джерела [9])

Роки періоду	Експорт		Імпорт		Сальдо, млн. дол. США	Обіг, млн. дол. США
	Обсяг, млн. дол. США	% зростання	Обсяг, млн. дол. США	% зростання		
2013	20 955	-	31 259	-	-10 304	52 214
2014	20 995	0,19	24 218	-22,52	-3 223	45 213
2015	15 943	-24,06	18 080	-25,34	-2 143	34 023
2016	16 501	3,50	19 563	8,20	-3 062	36 064
2017	20 986	27,18	23 332	19,27	-2 346	44 318
2018	24 137	15,01	26 572	13,89	-2 435	50 709
2019	25 040	3,74	28 560	7,48	-3 520	53 600

Останнім часом (починаючи з 2016 року) ці відносини носять зростаючу тенденцію. Поступовий вплив на зміни обсягу купівлі-продажів продукції між Україною та ЄС можна спостерігати за динамічними даними табл. 1.2. Дані наведеної таблиці свідчать про те, що обсяги як експорту, так і імпорту товарів (послуг) України з країнами ЄС почали зростати з 2016 року.

Серед найбільших країн-партнерів зі складу ЄС в останні роки традиційно варто виділити Польщу, Німеччину, Італію, Угорщину, Іспанію, Нідерланди, Австрію. Обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами України з переліченими країнами є найбільшими, а їхнє значення (як і масштаби операцій)

можна спостерігати за даними табл. В.1. З 15 країнами ЄС, за результатами 2019 року, в Україні склалося позитивне сальдо торгівельного балансу. Найбільша перевага експорту над імпортом товарів і послуг була у відносинах з Нідерландами (1 154 млн. дол. США). Найбільше від'ємне сальдо – з Німеччиною (-3 167 млн. дол. США).

Щодо видів товарної продукції, то до України з ЄС найбільше імпортували машини та транспортне обладнання, промислові продукти та хімікати. До ЄС з України найчастіше експортувалися промислові товари, сировина та продукти харчування.

1.3 Аналіз передумов встановлення та розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею

Сучасна система зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею, в першу чергу, базується на зовнішньоторгівельних зв'язках та експорті вітчизняних трудових ресурсів. Щодо участі українських фахівців та працівників різних сфер виробництва на ринку праці Польщі можна констатувати наступні масштаби розвитку цієї сфери економічного співробітництва. Із року в рік збільшуються обсяги грошових переказів на батьківщину від українських громадян, які працюють, безпосередньо, на території сусідньої країни. Такі перерахунки складають до 85% від усіх грошових переказів з Республіки Польща в інші країни. В свою чергу, за даними НБУ, в 2019 році грошові перекази громадян в Україну становили більше 3,9 млрд. доларів США, а це, фактично, третина усіх надходжень трудових мігрантів в Україну за останній повний календарний рік – 12,1 млрд. доларів США [11].

З-поміж більше ніж 19 тис. іноземних громадян, які займаються відкрили власний бізнес на території Польщі, найбільшою групою (майже 5 тис. осіб) є громадяни України (майже 25% загальної чисельності). Водночас, за статистичними даними 2019 року, Польща залишається одним із чотирьох найбільших торговельних партнерів України з усіх країн світу (після Китаю,

Росії та Німеччини). Загальний обсяг двосторонньої торгівлі склав, близько, 7,5 млрд. доларів США. При цьому Польща стала другим найбільшим у світі (за Китаєм) ринком для товарів та послуг українського експорту – з обсягом 3,3 млрд. дол. США. При цьому тільки Польща із усіх країн ЄС за цими показниками випереджає Росію на понад 53 млн. дол. США.

Також, саме Польща, у першому півріччі 2019 р. набула статусу імпортеру українських товарів. Однак, за результатами року поступилася першістю Китайській народній республіці. Такий підсумковий річний результат став можливим завдяки, зокрема, прискореній динаміці росту українського експорту сільськогосподарської продукції в Китай, в першу чергу зернових [25].

Загальний обсяг міжнародної торгівлі товарами і послугами України з Польщею в 2019 році перевищив 8 млрд. дол. США (8,03 млрд. дол. США). За результатами 2019 року загальний обсяг українського експорту товарів до Польщі склав біля 3,3 млрд. дол. США – це 6,6 % від загального обсягу українського експорту (приріст за рік – на 1,2 %). Імпорт продукції польського походження в Україну – 4,1 млрд. доларів США (або 6,7 % від загального обсягу вітчизняного імпорту). Приріст за поточний рік склав 12,6 % [9].

В підсумку, сформувалося негативне для торгівельне сальдо в сумі 806,1 млн. дол. США. І це при масштабах двостороннього товарообігу (див. вище) в 7,5 млрд. дол. США [11]. Водночас, тільки у двох останніх місяцях 2019 року, вперше за рік, був зафіксований спад українського експорту до Республіка Польща – на 4,9 % та на 9,3 %, відповідно.

Варто відзначити, що в цілому експорт продукції українського походження за листопад-грудень 2019 року (у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року) знизився. Зокрема спад обсягів до країн ЄС склав більше 10 %. Серед основних напрямків спаду, варто виділити Німеччину (на 27,3 % і на 16,4 %, відповідно) та Нідерланди (на 8,9 % і на 19,3%, відповідно). Це важливо, адже більшість експортованих товарів (послуг) до згаданих країн відбувається саме через транзитну територію Республіки Польща [9].

Одна із причин таких наслідків, безпосередньо пов'язана з традиційним, для кінця року, скороченням дозволів Польщі, у т.ч. на транзит, для виконання міжнародних вантажних автоперевезень. Зокрема, при об'єктивній щорічній потребі вітчизняних перевізників в понад 200 тисяч дозволів, керівництво країни-сусідки надає щорічну квоту максимум в лише 160 тис. місць. Водночас, у 2019 році Україна де-факто отримала 175 000 дозволів, якщо врахувати додаткові (в кінці року) 5 000 дозволів та 10 000 дозволів за квотою вже 2020 року [26].

Для динамічного порівняння, за результатами взаємовідносин в 2018 році, саме компанії Польщі стали другими найбільшими партнерами України в ЄС (частка участі 14,7 %), а також четвертими – серед країн світу (з 6,2 %).

Обсяг торгівлі українськими товарами (послугами) в 2018 році склав майже 7,5 млрд. дол. США, а це сталося завдяки приросту на 12,4 % (у порівнянні з 2017 р.) при відносно незначному негативному для України сальдо – 214 мільйонів доларів США [9, 11].

Згідно публічних даних Державної служби статистики України, за результатами 2018 року двосторонній товарообіг склав майже 7 млрд. дол. США (приріст на 11,5 %). В свою чергу, у порівнянні з 2017 роком експорт характеризується приростом на 19,6 % і його обсяг становив 3 257,6 млн. доларів США, а це 7 % від загальносвітового та 16,2 % від українського експорту до країн зони ЄС. Імпорт, при цьому, забезпечив приріст менше (на 5,2 %), але становив аж 3634,6 млн. доларів США. Тобто негативне торговельне сальдо було в розмірі 377 млн. доларів США [9].

З іншого боку, Україна займає 15 місце в рейтингу найбільших світових імпортерів польських товарів. На нашу країну приходиться трохи більше 2,02 % від загального обсягу. А також – місце в ТОП-20 найбільших експортерів товарів (з 1,13 %). З позиції Польщі, Україна також знаходиться на 7 місці за розміром позитивного для Республіки Польща сальдо – понад 2,1 млрд. доларів США.

Серед основних товарних груп польського експорту варто відзначити такі, як: продукція машинобудування з часткою 32,4 %, продукція хімічної

промисловості – 22,4 %, а також аграрна продукція – 11,8 %. Основні групи українського імпорту до Польщі представлені товарами з нижчою доданою вартістю, а саме: аграрна продукція – 23,9 %, мінеральна продукція – 21,8 %, металургійні вироби – 18,9 % та деревина і целюлозно-паперова продукція – 10,9% [9, 26].

В структурі українського експорту до Польщі найбільшу питому вагу зайняла продукція таких галузей, як: АПК (з харчовою промисловістю) – більше 1/5 частина, виробництво мінеральних продуктів і неорганічної хімії – близько 19 %, виробництво продукції металургії – 17,5 %, галузь переробки деревини та виробництва виробів з неї – понад 15 %, а також продукція машинобудування – біля 14 % [26].

Найбільшою питомою вагою, в структурі польського імпорту до нашої країни, відзначається: продукція машинобудування – біля 19 %, продукція АПК – 13,5 %, виробництво мінеральної продукції і добрив – понад 9 %, галузь пластмаси та полімерних матеріалів – 8,5 %, виробництво продукції хімічної та пов'язаних галузей – близько 8 %, отримання продукції металургії – близько 7 % [9].

Наведені дані свідчать про те, що сучасна система зовнішньоторгівельних взаємовідносин між Україною та Польщею характеризуються постійно зростаючими обсягами відповідних операцій, в першу чергу, під впливом вітчизняного вектору в бік ЄС. Отже, аналізуючи обсяги та динаміку експортно-імпортних відносин між країнами, доцільно звернути увагу аспект зовнішньоекономічної безпеки – своєрідного індикатора ймовірного рівня залежності від таких зв'язків.

Окрім трудової міграції та зовнішньоторгівельних відносин між країнами, варто звернути увагу і на ряд інших тенденцій в сфері формування передумов для продовження взаємовигідних та ефективних економічних взаємовідносин.

Так, зокрема, за 2019 рік сума прямих польських інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну склала 677 млн. доларів США. А питома вага сукупного обсягу інвестицій з Польщі в економіці України, станом на кінець 2019 року

склала більше 2 % (7 місце в ЄС та 9 місце у світі), не на багато поступаючись таким країнам як Франції та Росії [11].

На сьогодні в Україні започаткували свою діяльність наступні компанії з інвестиціями польського походження: «Церсаніт» – фабрика будівельної кераміки; IDS-BUD S.A. та UNIBEP S.A. – будівельні компанії; «Барлінек» і «Новий Стиль» – деревообробне підприємство та меблева компанія; «Кен-Пак» – фабрика з виробництва пакувального матеріалу; «Інтер-Гроклін» – підприємство з виробництва запчастин для різного типу авто; «Полімеркс-Мостосталь» – завод металообробки; Aluprof S.A. – виробник алюмінієвих конструкцій; «Снежка-Україна» – компанія з виробництва фарб; «Пластикс-Україна» – виробник полімерних матеріалів; «Bella Center» – підприємство-виробник товарів гігієни та побутової хімії, а також фінансово-кредитні установи (ПАТ «Кредобанк» та «PZU Україна» – страхова компанія) і найбільший польський ритейлер LPP S.A.

Крім зазначених вище компаній варто згадати, що наприкінці 2019 р. компанії групи Dragon Capital (Україна) та окремі приватні інвестори уклали угоду на 100 % акцій ПАТ «Ідея-банк» у Getin Holding S.A. (Республіка Польща). До того ж, в процесі своєї основної діяльності у 2019 році та на початку 2020 року, польський банк розвитку (BGK) надав вже 2 кредити (майже 90 млн. євро) вже згаданій раніше компанії UNIBEP S.A. на будівництво торговельних центрів в м. Києві (35 млн. євро) та м. Харкові (53,6 млн. євро) [27].

Щодо інвестування в зворотному напрямку рівня (Україна-Польща), то за 2017 рік обсяг прямих українських інвестицій в проекти на території Республіка Польща склав 48,7 млн. доларів США, а вже, станом на кінець 2018 року, обсяг знизився до рівня в 6,6 млн. доларів США та був, практично, аналогічним і в 2019 році). Такий масштаб займає тільки 0,1 % від загального обсягу інвестицій України в світі (із них: 42 % інвестицій вкладено у промисловість, 27 % – у компанії машинобудування, 16 % – отримали фірми з ремонтні автотранспортних засобів) [11, 28].

Серед про інвестованих в Польщі проектів варто зазначити плодопереробні заводи корпорації Т. В. Fruit Dwikozy (інвестор – Т. В. Fruit (торгівельні марки «Яблуневий дар» і «Галіція»). В 2019 році українські інвестиції в компанію Т.В.Fruit дозволили розпочати будівництво вже третього свого заводу в Польщі з переробки яблук та ягід (с. Бжостовець, Мазовецьке воєводство). Цей проект претендує на статус одного з найбільших у Європі переробного підприємства з потужністю близько 4500 тон/доба яблук та 700 тон/доба ягід. Обсяг інвестицій, при цьому, за проектними розрахунками може скласти більше 40 млн. євро. Крім того, в Польщі вже функціонують про інвестовані з України підприємства: «Геліос» – завод освітлювальних приладів (інвестор – «Іскра»); «Huta Stali Czestochowa» – металургійний комбінат (стратегічний інвестор – Корпорація «Індустріальний союз Донбасу»); «Ostrowia» – сироварний завод (інвестор – група компаній «Milkiland»); «Пан Курчак» – агропромислова група; а також дві ІТ-компанії: «Miratech» і «SoftServe» та «Elfa» – компанія з виробництва косметики [25].

Станом на 2019 р., за обсягом вкладень в боргові фінансові інструменти України в обсязі 158,1 млн. доларів США Польща посідала 7 місце. А на початок 2019 року в польські боргові фінансові інструменти з України надійшло 125,1 млн. доларів США вкладень. Це абсолютне значення склало майже половину (49,2 %) від загального обсягу вітчизняних інвестицій в закордонні боргові інструменти [11]. Крім бізнесових в Польщі діють цілий ряд суспільних (добровільних) некомерційних об'єднань асоціативного характеру. Вони покликані сприяти веденню українського бізнесу на території Польщі. Найбільш активні з них: Польсько-Українська господарча палата (рік створення – 1992). Структура об'єднує близько 200 українських та польських компаній. Крім того, завдяки її діяльності в Польщі працює Український бізнес-центр та створена Асоціація українського бізнесу (2015 р.) [25, 27]. Таким чином, можна стверджувати, що існує цілий ряд позитивних передумов продовження розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею в цілому ряді економічних сфер діяльності. При цьому український ринок є

відносно захищеним для іноземного товаровиробника, набуваючи все більшої привабливості для зовнішнього інвестування в економіку нашої країни.

2 АНАЛІЗ СТАНУ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ

2.1 Дослідження експортно-імпортних операцій між країнами

Зовнішньоторговельна діяльність будь-якої країни виступає невід'ємною частиною її національної економіки. В її складі саме торгівельні операції з закордонними суб'єктами виступають джерелом іноземної валюти, сприяють розвитку інтеграційних процесів в систему світового господарства та ін. Зважаючи на це Україна також приділяє належну увагу зовнішньоторгівельним операціям, їх структурі та заохочує їх здійснення. Фактичними параметрами реалізації національного виробничого потенціалу, що є основою зовнішньоекономічної діяльності України слід визначити наступні:

- розвідані запаси корисних копалин в Україні оцінюються в більш ніж 7 трлн. дол. США;
- в країні виробляється близько 5 % світового обсягу продукції мінеральної сировини та результатів її переробки;
- в свою чергу, виробництво Україною марганцевої руди забезпечує до практично 1/3 загальносвітового обсягу виробництва;
- вітчизняна важка металургія постачає на ринки збуту (в т.ч. і міжнародні): сталі – практично 55 млн. тон, чавуну – 52 млн. тон, готового прокату – до 42 млн. тон;

– на території України знаходиться $\frac{1}{4}$ частина всіх світових чорноземів.

Україна, як незалежна країна і самостійний суб'єкт зовнішньоекономічних відносин, в першу чергу, знаходиться в геополітичному торговельному просторі з вісьмома прикордонними країнами-сусідами: Польщею, Білоруссю, Росією, Угорщиною, Словаччиною, Румунією. З перерахованими країнами є спільний кордон, а з Грузією та Туреччиною спільною є морська акваторія Чорного моря [26, 29-31]. Для України розвиток зовнішньої торгівлі з країнами ближнього та дальнього зарубіжжя є не лише джерелом надходження іноземної валюти, а і очевидним фактом прояву європейської та світової інтеграції.

Масштаби експортних операцій вітчизняних суб'єктів зовнішніх відносин вказують на види та обсяги діяльності з продажу товарів (послуг) польським суб'єктам зовнішньоекономічних відносин з вивезення або без вивезення зазначених товарів (послуг) за межі митного кордону країни [11].

За офіційними даними органів статистики та платіжного балансу НБУ за 5-річний період аналізу Польща знаходиться на 1-му місці та стабільно залишається найбільшим торговельним партнером України серед країн центрально-східного регіону Європи. Розглянути динаміку розвитку зовнішньоторгівельних відносин між двома країнами за 2015-2019 рр. можна за даними табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка експортно-імпортних відносин України з Польщею в 2015-2019 рр. (за даними [11, 31])

Показники Роки	2015	2016	2017	2018	2019	2019 р. / 2015 р.	
						абс.	%
Експорт, млн. дол. США	2159	2421	3021	3656	3 700	+1541	171,38
Імпорт,	2423	2832	3604	4048	4 558	+2135	188,11

млн. дол. США							
Сальдо, млн. дол. США	-264	-411	-583	-392	-858	+594	в 2,25 р.

За період дослідження спостерігається постійне зростання значень обраних показників, а також від'ємного сальдо експортно-імпортних операцій з купівлі продажу товарів та послуг.

Результати динамічного аналізу масштабів експорту товарів та послуг до Польщі, за період 2015-2019 рр., наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка загальних обсягів експортних операцій України з Польщею, за період 2015-2019 рр. (за даними [31])

Показники	2015	2016		2017		2018		2019	
	млн. \$	млн. \$	до 2015, +(-) %	млн. \$	до 2016, +(-) %	млн. \$	до 2017, +(-) %	млн. \$	до 2018, +(-) %
Експорт товарів, млн. дол. США	1977	2200	+11,3	2725	+23,9	3257	+19,5	3296	+1,2
Експорт послуг, млн. дол. США	182	221	+21,4	296	+33,9	350	+18,2	403	+15,1

За наведеними в таблиці даними, можна зробити загальний висновок про постійне зростання обсягів торговельних операцій українських суб'єктів господарської діяльності (як за товарами, так і за послугами) за період аналізу – з 2015 р. по 2019 р. Темпи приросту були різні від мінімального значення за

експортом товарів у 2019 р. (+ лише 1,2 %) до максимального за послугами у 2017 р. (+ майже 40 %). Середній тем приросту за період аналізу склав: за товарами – 13,98 %, а за послугами –22,15 %. Тобто, обсяги експортного обслуговування зростали швидше, але в грошовому вимірі їхній обсяг все одно залишається значно меншим з товари – більш ніж в 8 разів. В цілому, можна вести мову про постійну зацікавленість вітчизняними товарами та послугами з боку західної країни-сусідки.

Більш глибокий (факторний) аналіз того, за рахунок чого були досягнуті такі значення показників експорту з України до Польщі був проведений на підставі даних про структуру товарів (послуг), що наведені в табл. Г.1 та Д.1.

За наведеними в табл. Г.1 даними (за період 2015-2019 рр.) черговий раз можна переконатися в тенденції до поступового нарощування експорту вітчизняних товарів до Польщі. Визначеній динаміці сприяли наступні фактори: суттєве збільшення обсягів продукції їстівних плодів та горіхів, жирів та олій тваринного і рослинного походження, продукції виробництва алюмінію та виробів з нього, а також меблів.

За такої структури товарів експорту за період дослідження можна зробити висновки про те, що Україна поступово все ж таки збільшує як продаж сировини, так і готової продукції з більшою доданою вартістю. Такий стан речей абсолютно закономірним чином може бути пов'язаний з поступовим усуненням митних бар'єрів, а також максимально повним використанням наданих країнами-учасниками ЄС квот.

Динаміка даних табл. Д.1 (за визначений період часу) про структуру експортованих для Польщі послуг теж характеризується позитивними значеннями. Особливим темпом приросту відзначаються обсяги послуг з будівництва, культурних і рекреаційних послуг, а також транспортних послуг.

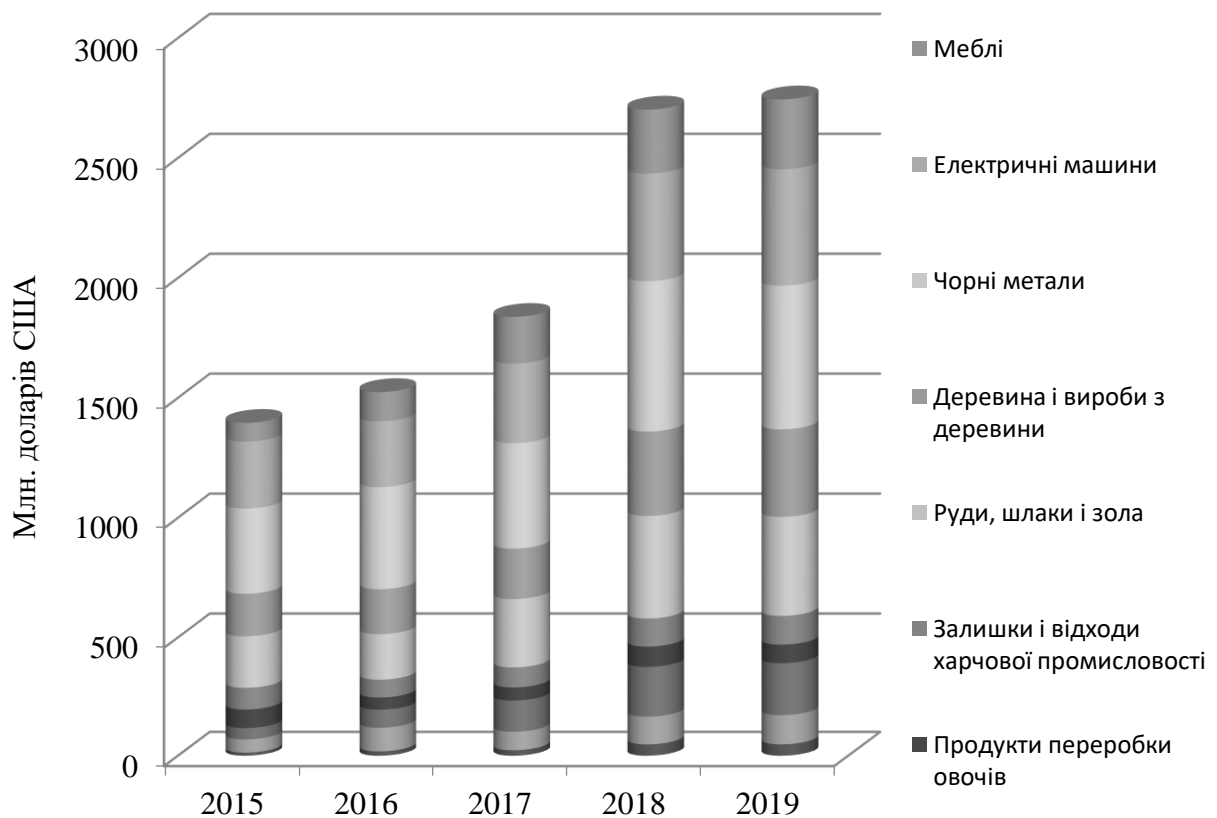

Рисунок 2.1 – Структура основних товарів експорту України до Польщі

В свою чергу, таке збільшення масштабів обслуговування за 2019 рік, також забезпечили надані послуги з переробки матеріальних ресурсів, вітчизняні туристичні послуги, а також послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю, роялті, ділові послуги та державні (урядові) послуги.

Динаміка структури експорту товарів та послуг з України до Польщі подані у вигляді стовпчикових діаграм на рис. 2.1 та 2.2.

Імпорт товарів, млн. дол. США	2324	2693	+15,9	3454	+28,3	3642	+5,4	4109	+12,8
Імпорт послуг, млн. дол. США	99	139	+40,4	150	+7,9	196	+30,7	223	13,8

За даними згаданої таблиці, за період аналізу відбувалось поступове збільшення обсягів імпорту польських товарів до України. Імпорт товарів зростає і року в рік, в середньому на 10 %. Аналогічно й з послугами, за 2015-2019 рр. відбувалось значне збільшення, з максимальним значенням показника у 2019 р. – 223 млн. дол., що більше ніж в рази більше значення за 2015 р.

Визначена тенденція свідчить про те, що імпорт товарів (послуг) є, певною мірою, ефективнішим, а ніж власне виробництво. Подальше вивчення динамічної структури купівлі товарів та послуг з Республіки Польща здійснювалося на підставі даних, наведених в табл. Е.1 та Ж.1.

За наведеними в додатках даними можна констатувати, що за період з 2015 р. по 2019 р. (включно) відбувалось постійне зростання обсягів імпорту товарів та послуг з Польщі. При цьому його масштаби зростали адекватно експорту, і як наслідок, продовжили тенденцію від'ємного сальдо платіжного балансу. До першочергових причин збільшення імпорту варто віднести зростання імпорту засобів наземного транспорту (крім залізничного); каучуку та гуми, мінеральних палив; нафти і продуктів її перегонки; м'яса та їстівних субпродуктів та ін. Зважаючи на визначену тенденцію, можна констатувати, що Україна збільшує як імпорт сировини, так і готової продукції зі значною доданою вартістю. На це вплинули наступні фактори: економічне пожвавлення та зацікавленість виробників в подальшій переробці сировинних матеріалів на території України,

з метою перепродажів, і якщо товари з більшим ступенем обробки – в модернізації старого вітчизняного обладнання.

Щодо імпорту послуг – та ж сама картина. Тенденція до постійного збільшення обсягів характеризувалася помітним темпом приросту комп'ютерних, інформаційних послуг та послуг у сфері телекомунікації, ділових послуг, послуг з ремонту та технічного обслуговування.

Зростання обсягів послуг у структурі імпорту України за аналізований період також продемонстрували транспортні послуги, пов'язані з подорожами, послуги в сфері будівництва; в меншій мірі роялті та державні і урядові послуги.

Одним з факторів, що вплинули на величину, а також темпи приросту імпорту послуг, може бути встановлений безвізовий режим. Населення частіше почало користуватися транспортними послугами та туристичними послугами. Збільшення комп'ютерних, інформаційних та ділових послуг відбулося також і у експортних статтях. Таким чином, остаточні переваги для країни від торгівлі через комп'ютерні, інформаційних послуг та послуг у сфері телекомунікації має Україна, оскільки їхній експорт перевищує обсяги імпорту, а за діловими послугами – Польща, оскільки отримує значно більше завдяки своєму експорту.

Таким чином, на тенденцію до динамічного зростання імпорту товарів (послуг) найбільше впливають внутрішньо-економічні та політичні процеси України. В свою чергу, за експортом товарів (послуг) найбільшого зростання Україна досягла завдяки постійному зростанню квот на ринках європейської країни, підвищення якості власної продукції шляхом її стандартизації та сертифікації, а також зростанню конкурентоспроможності та популярності вітчизняних товарів і послуг на ринку споживання Польщі.

2.2 Аналіз трудових та фінансових взаємовідносин між Україною та Польщею

Зважаючи на те, що Польща отримала членство в ЄС значна частина зовнішньоекономічних відносин між Україною та Польщею (зокрема, щодо торгових питань) регулюється угодами, укладеними Україною з ЄС. Правовою основою в сфері регулювання двосторонніх відносин між Україною та країнами ЄС стала «Угода, про партнерство та співробітництво» (РСА) прийнята від 14 червня 1994 р. (чинна з 01.03.1998 р.). Угода про Асоціацію між країнами-членами ЄС та Україною – з іншого боку (прийнята 27.06.2014 р.) включає також «Угоду про глибоку і всеосяжну зону вільної торгівлі» (DCFTA). Таким чином, правова база для двосторонніх економічних відносин між країнами передбачає наступні документи: Угоду між урядами України та Республіки Польща про взаємне заохочення та захист інвестицій (документ від 1993 р.); Конвенцію про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна та попередження податкових ухилень (1993 р.), Угоду про економічне співробітництво (2005 р.).

Крім вітчизняного законодавства, на території України застосовуються норми таких міжнародних нормативно-правових актів, як, наприклад, Вашингтонська конвенція з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), ратифікована Україною або Нью-Йоркська конвенція, згідно положень якої наша держава визнає іноземні арбітражні рішення.

На сьогоднішній день такі установи, як «Польське агентство інвестицій та торгівлі» (РАІН) та «Закордонне торговельне бюро» в м. Київ перебрали на себе задачі, які раніше реалізовувалися «Відділом сприяння торгівлі та інвестиціям» при Посольстві Республіки Польща в Україні. До них, зокрема, віднесені: спільне створення бази контактів з місцевими компаніями та установами бізнес-середовища, надання інформації про місцевий ринок (аналізи, звіти, довідники), організація навчання для польських та іноземних компаній, перевірка надійності ділових партнерів, забезпечення бізнес-місій, сприяння в налагодженні виробництва продукції, створення рекламних та PR-кампаній [32].

Отже, крім зовнішньоторгівельних відносин, активним напрямком міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею стали взаємовідносини стосовно трудових ресурсів та фінансово-інвестиційного обміну.

Зростаюча економіка Польщі вимагає приросту робочої сили, особливо за нижчу вартість. До того ж, нестачі робочих місць в країні не спостерігається. При цьому, працездатне населення країни-сусідки України часто виїжджає для роботи на захід – Німеччину, Францію, Велику Британію. Саме таким чином, згадані країни можуть підтримувати економічне зростання (в тому числі, завдяки робочій силі із сусідніх країн).

Ключовим імпортером українських працівників, безсумнівно, залишається саме Польща. За роботу, яка не вимагає високої кваліфікації, в країні можна заробляти в 2-3 рази більше, ніж в Україні може отримати фахівець з вищою освітою. Так, у 2015 році в Польщі працювало близько 1 млн. чол. Українців. В 2016 році для українських громадян було відкрито ще 900 тис. робочих віз, а в 2017 році – ще 1 млн. Сам уряд Польщі відзначає, що зростання кількості трудових мігрантів з України забезпечило польському бюджету майже 2 млрд. євро за рік – середня сума траншів України від МВФ [11].

Результати вивчення небагато чисельних офіційних джерел, а в першу чергу, думок експертів, допомагають визначити тенденції міграції трудових ресурсів між нашими країнами за останні три роки. Так, за інформацією центрального банку Польщі, за 2017-2018 рр. до країни щороку прибувало 200 000 трудових мігрантів з України [33]. У 2019 році міграція трудових ресурсів з України до Польщі дещо уповільнилася. Експерти пов'язують цей факт із зменшенням різниці в заробітній платі, а також із перехідними явищами протягом виборчого року.

Однією із головних причин, активної міграції вітчизняних працівників до країн Західної Європи (і в пергу чергу, до Польщі) є значно вищий рівень заробітних плат. Однак, не менш вагомим фактором, все частіше називають відсутність можливостей для працевлаштування в рідному населеному пункті. Є

також і ті, хто серед причин свого рішення про переїзд до Польщі називають несприятливу економіко-політичну ситуацію в рідній країні.

Результати вивчення сподівань і прагнень вітчизняних заробітчачан стосовно ринку праці в Польщі вказують на певні диспропорції в очікуваннях громадян України стосовно власних зароблених доходів у Польщі. Так, якщо у 2018 р. переважна частина трудових мігрантів були готові працювати за мінімальну оплату за годину, то вже в 2019 р. на це погодився б тільки кожен десятий громадян України. При цьому збільшилася питома вага українських працівників в Польщі, які бажають заробляти нетто за годину 13-15 польських злотих. Водночас, частка українців, які очікують заробіток близько 15-20 польських злотих за годину, зросла майже втричі [34].

Доходи українських громадян в Польщі також відрізняються в залежності від тривалості перебування сусідній країні. Результати дослідження вказують на те, що особи, які перебувають у Польщі більше 1 року, можуть розраховувати на більш високу заробітну платню. Водночас, найнижчі трудові доходи у мігрантів, які працюють в Польщі 3-6 місяців – до 90 грн. за одну годину праці (рис. 2.3).

Крім того, значно більші доходи отримують власники посвідок з України на проживання в Польщі (тимчасових або постійних). Більше 70 % респондентів, котрі заявили про наявність у них посвідок на проживання, можуть заробляти більше 15 злотих (105 грн.) за одну годину. А власники біометричних паспортів (дозвіл на роботу – до 3 місяців) заробляють значно більше, ніж власники робочих віз в Польщі. Водночас, громадяни з України, які працюють на за річним дозволом на працевлаштування, можуть розраховувати на більше, ніж працівники, зайняті на основі заявки про доручення на виконання роботи [33, 34].

Рисунок 2.3 – Рівень доходів громадян України в Польщі за основними галузями зайнятості (за даними джерела [34])

З іншого боку, міграція робочої сили також сприяла відновленню реальної заробітної плати в Україні завдяки каналам пропозиції робочої сили та внутрішнього попиту на робочу силу (рис. 2.4).

Індекс обмінного курсу євро/гривня, визначений за даними про вартість витрат робочої сили (відношенні витрат на робочу силу в гривні в Україні до витрат на робочу силу в євро в ЄС та помножене на курс євро/грн.). Звичайно, подібна тенденція з підвищення заробітної плати є позитивною для вітчизняних працівників, але в Україні залишається один з найнижчих рівнів обсягу ВВП на душу населення у Європі. І навіть зважаючи на те, що розмір середньомісячного заробленого доходу в Україні зріс із 192 дол. США (2015 р.) до 326 дол. США (2018 р.), це значення продовжує становити тільки чверть середньої зарплати у Польщі – 1 269 дол. США (2018 р.) [31, 32].

З точки зору міжнародних фінансових показників України, трудова міграція впливає позитивно – суми грошових переказів в країну зростали з 7 млрд. дол. США (2015 р.) до 10 млрд. дол. США (у 2018 р.) та більше 12 млрд. дол. США (2019 р.) [11, 31].

Рисунок. 2.4 – Динаміка реальної заробітної плати та курсу обміну валюти в розрахунку до вартості робочої сили в 2010- 2019 рр. (складено за джерелами [11, 31].

Зазначені потоки досягли 8-10 % ВВП України, а частка надходжень з Польщі, за період дослідження, була найбільшою і склала в 2018-2019 рр. близько 1/3 всієї суми надходжень із-за кордону. Це стало вагомим внеском у доходи вітчизняних домогосподарств, а також зменшило дефіцит поточного рахунку країни.

Ще одним важливим напрямом міжнародної співпраці України з Польщею є посилення інвестиційного співробітництва. Зрозуміло, що для економіки України іноземні інвестиції в країну – це один із ресурсів, що здатен найбільше сприяти підвищенню її ефективності, а, отже, розвитку відповідних виробництв, територій, міст та громад.

Перші ознаки інвестиційної співпраці України з Польщею супроводжувалися низкою проблем, а саме недосконалою галузевою структурою та формами залучення інвестиційних ресурсів з Польщі, незначним обсягом вкладень з високою їх концентрацією в окремих областях та сферах України, незадовільною участю польських інвесторів в інноваційних процесах [35, С.259]. Позитивна динаміка інвестиційної співпраці починає проявлятися з боку Польщі лише з 2015 р. (рис. 2.5).

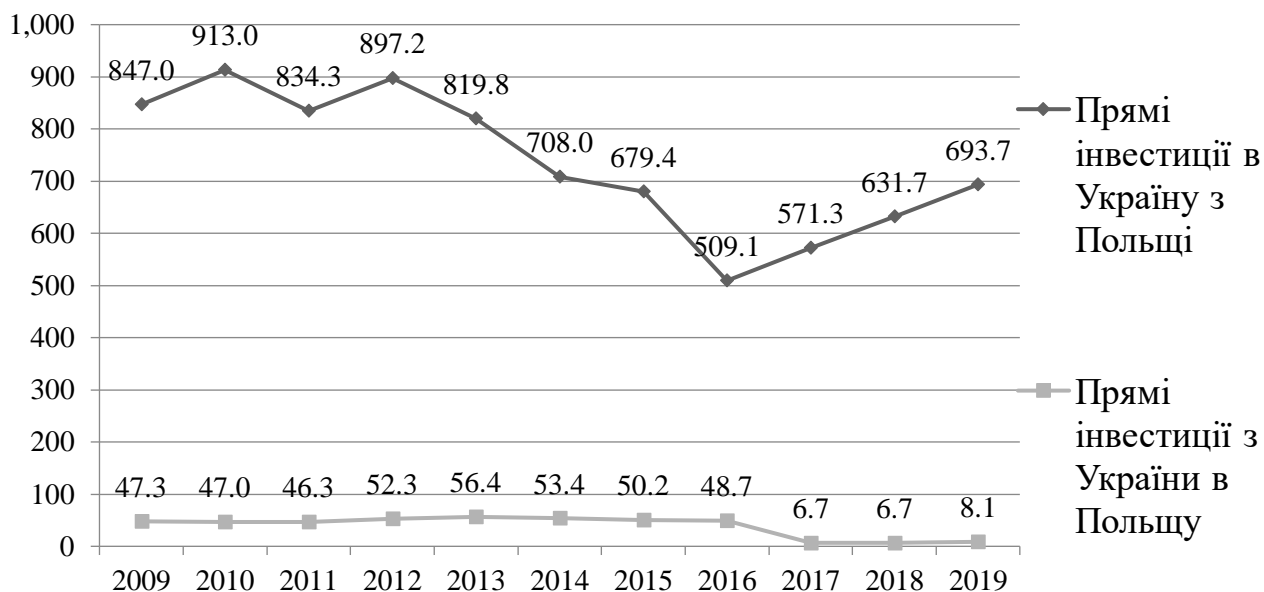

Рисунок 2.5 – Динаміка інвестиційної співпраці між Україною та Польщею, за період 2009-2019 рр., млн. дол. США (за даними [31])

За офіційними даними Державного комітету статистики України, сума прямих інвестицій (акціонерний капітал) за 11-річний період дослідження динамічно змінювалася, як в бік зростання, так і зменшення. Найбільший обсяг прямого інвестування в Україну був зафіксований станом на кінець 2010 року – 913 млн. грн. В свою чергу, знаходження вітчизняного капіталу в економіку країни-сусідки були найбільшими за результатами 2013 року. Але склали вони при цьому, лише 56,4 млн. дол. США.

Крім того, після «пікового» 2010 року, склалася, практично, стійка тенденція до зменшення інвестиційних вкладень з України. Їхній мінімальний обсяг (при щорічному зменшенні на 100-150 млн. дол. США) встановився за результатами господарювання в 2016 р. і склав майже в рази менше від «максимально пікового» року – 509,1 млн. дол. США. Рівень спаду обсягів за 6 років (не зважаючи на ріст в 2012 р.) склав 44,24 %.

Однак, якщо пряме інвестування в економіку України, починаючи з 2017 року, почало зростати, зворотній напрямком вкладень (з України в Польщу) продовжив зниження аж до 2017 року. Так, зокрема, за період 2017-2019 рр. зростання надходжень прямих інвестицій (акціонерного капіталу) від польських

інвесторів становило 36,26 %. Станом на кінець 2019 року їхнє значення повернулося, практично, до рівня 2014 року – 694 млн. дол. США. В той час, як реалізований інвестиційний потенціал вітчизняних суб'єктів інвестиційної діяльності залишається на дуже низькому рівні, а станом на кінець 2019 року склав лише трохи більше 8 млн. дол. США.

Отже, найбільший західний сусід України став і залишається серед 5 найбільших інвесторів в Україну, в той час, як вітчизняні інвестиційні вкладення не досягли навіть топ-20. Цей факт свідчить про те, що Україна залишається слабким прямим інвестором для Польщі. Однак, за власними підрахунками українських дипломатів, обсяг реальних інвестицій в економіку Польщі в останні 3-4 роки становив значно більше ніж 1 млрд. дол. США. Це значення, можна отримати, якщо прийняти до уваги, той факт, що в Польщі українські громадяни становлять близько 70 % іноземців, які працюють офіційно, а їхні витрати на території країни-роботодавця офіційна статистика не враховує.

2.3 Аналіз показників безпеки зовнішньоекономічних відносин України з Польщею

Наведені в розділі 2.1 випускної роботи дані, свідчать про те, що сучасна система зовнішньоторгівельних взаємовідносин між Україною та Польщею характеризуються постійно зростаючими обсягами відповідних операцій, в першу чергу, під впливом вітчизняного вектору в бік ЄС. Таким чином, розглядаючи обсяги та динаміку експортно-імпортних відносин між країнами, доцільно звернути увагу аспект зовнішньоекономічної безпеки – своєрідного індикатора ймовірного рівня залежності від таких зв'язків.

Методично, зовнішньоекономічна безпека виступає одним із дев'яти середньозважених субіндексів розрахунку рівня економічної безпеки країни. З метою проведення аналізу та визначення тенденцій економічної безпеки

міжнародних торговельних відносин України з Польщею можна прийняти до уваги наступні порогові значення ряду використовуваних в методиці показників (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Порогові значення показників оцінки зовнішньоторгівельної безпеки країни (джерело [28])

Показники	Порогові значення			
	Прийнятний рівень	Передкризовий рівень	Ризиковий рівень	Критичний рівень
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,8-1,2	< 0,8	> 1,2	< 0,75
Рівень експортної залежності, % до ВВП	> 40		> 50	
Рівень імпоротної залежності, % до обсягу споживання	> 40		> 50	
Питома вага експорту у зовнішньоторгівельному обігу, %	0,45-0,55	< 0,45	> 0,55	

Результати проведених розрахунків відповідних показників зовнішньої торгівлі товарами та послугами з Польщею для безпеки України наведені в таблиці 2.5.

Результати аналізу проведених розрахунків показників безпеки торгівлі вказують на факт переважної їхньої відповідності нормативним значенням.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників безпеки зовнішньоторгівельних відносин України та Польщі (розраховано за даними джерела [9])

Показники	Роки періоду дослідження				
	2015	2016	2017	2018	2019
Купівля-продаж товарів					
Рівень покриття експортом імпорту, %	67	72	62	86	85
Рівень експортної залежності, %	1,7	1,45	1,4	1,98	2,18
Рівень імпортної залежності, %	2,27	2,28	2,4	2,55	2,94
Питома вага експорту у зовнішньоторгівельному обігу, %	46,75	41,92	44,9	46,27	45,96
Купівля-продаж послуг					
Рівень покриття експортом імпорту, %	94	81	130	137	84
Рівень експортної залежності, %	0,09	0,08	0,12	1,51	0,2
Рівень імпортної залежності, %	1,02	0,11	0,09	0,13	0,26
Питома вага експорту у зовнішньоторгівельному обігу, %	48,5	44,64	56,5	57,74	45,5

При цьому значення коефіцієнту покриття експортом імпорту до 2017 р. залишалося за межами нормативного значення – у межах критичного рівня та, навіть, у межах глибоко критичного рівня.

Однією з причин формування такої ситуації могла бути недостатня відсоткова частка експорту у зовнішньоторговельному обігу, тобто Україна фінансово забезпечувала свій імпорт за рахунок інших внутрішніх джерел.

Але вже у 2018 та 2019 роках значення коефіцієнту покриття склалося на прийнятному рівні. Даний момент може бути пояснений суттєвою активізацією експортно-імпоротної діяльності України в умовах отримання асоціації України до ЄС.

Аналогічною була тенденція за відсотковою часткою експорту – в 2015-2016 рр. Її значення не відповідало нормативному, але в 2017-2019 рр. це значення зросло і стало на прийнятному рівні. Щодо значень інших коефіцієнтів, то вони знаходяться у межах норми.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу можна констатувати, що між нашою країною та Республікою Польща – стратегічним партнером України у торгівлі товарами та послугами спостерігається двостороння позитивна динаміка. Зокрема, це засвідчують значення переважної більшості показників, значення яких у межах норми.

Однак, існують і певні ризики. До головних із них варто віднести: досягнуту нераціональну структуру товарообмінних операцій – значна питома вага товарів у сировинній групі експорту України, а також суттєва відсоткова частка енергетичної групи в імпорті до України.

Окрім трудової міграції та зовнішньоторгівельних відносин між країнами, варто звернути увагу і на ряд інших тенденцій в сфері формування передумов для продовження взаємовигідних та ефективних економічних взаємовідносин.

Результати, проведеного в третьому розділі роботи аналізу, дають підстави говорити про те, що у сфері міждержавних економічних відносин Україна є для Польщі об'єктом товарної та інвестиційної експансії в значно більшій мірі, ніж, при цьому, Польща виступає для України.

Водночас Україна стала і залишається потужним постачальником трудових ресурсів для економіки Республіки Польща. Крім того, нові перспективи Україно-Польського зовнішньоекономічного співробітництва, останнім часом, відкриваються за новими стратегічними напрямками, наприклад, в газовій сфері.

3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1 Визначення основних проблем взаємовигідного економічного співробітництва двох європейських країн

На підставі результатів, проведених вище досліджень та вивчення історичного досвіду українсько-польських економічних відносин, можна констатувати, що останні активно розвиваються за кількома напрямками. Діюча договірна нормативно-регулятивна база між Україною та Польщею, станом на початок 2020 року, налічувала 143 міжнародних договори. Ці нормативно-правові акти покликані регулювати переважну більшість напрямків двосторонньої співпраці між країнами, а також забезпечувати належний розвиток міжнародного економічного співробітництва на рівні стратегічного партнерства [36]. Переважна більшість, із цього переліку двосторонніх документів, стосується економічних взаємовідносин. Стратегічні економічні орієнтири двосторонніх відносин між країнами, згідно положень згаданих двосторонніх джерел стосуються наступних трьох ключових аспектів:

– інтенсифікація зовнішньоторговельних відносин шляхом реалізації політики імпортозаміщення та стимулювання експорту з боку України, переважно, готової продукції, а також покращення пропозиції транспортних, освітніх, ділових, фінансово-страхових, комп'ютерних і туристичних послуг;

– вирішення проблем мобільності трудових ресурсів, особливо з боку України, шляхом реалізації наступних тактичних заходів: розвиток організованої внутрішньої трудової міграції; формування адекватних сучасних організаційно-правових механізмів залучення коштів трудових мігрантів у розвиток вітчизняного підприємництва; удосконалення транскордонних відносин у сфері міжнародного ринку праці з урахуванням тенденцій розвитку його кон'юнктури; забезпечення системи інформаційно-консультативної підтримки вітчизняних працівників по обидва боки кордону та ін.;

– налагодження інвестиційної співпраці шляхом входження та закріплення українського капіталу в польській економіці (наприклад, через інвестиційні та підприємницькі спільні проекти).

– територіальне стимулювання розвитку туризму та подальший розвиток туристичних зв'язків між країнами (оцінка туристичних ресурсів та інфраструктури, розробка спільних стандартів обслуговування туристів, реалізація спільних туристичних бізнес-проектів).

За аналізований період для торговельно-економічне співробітництва між Україною та Польщею характерна наступна глобальна проблема – неповнота використання наявного потенціалу. Так, зокрема, щорічно зростаюче негативне сальдо торговельного балансу, очевидне переважання в обсягах експорту сировинної складової в поєднанні, з порівняно нижчою, присутністю українських виробників на польському ринку свідчать не на користь України. Польща є країною-членом Європейського Союзу, а відтак, знаходиться під вагомою опікою та захистом своїх економічних інтересів з боку потужної політико-економічної територіальної спільноти. В найближчій перспективі Україні варто не тільки розраховувати, але й поглиблювати торговельно-економічне співробітництва Польщею, з одночасним, доведенням вітчизняної економіки до стандартів ЄС.

Для підтвердження власних висновків та тенденцій, в роботі були здійснені розрахунки прогностичних масштабів експорту та імпорту товарів та послуг за

допомогою функції екстраполяції табличного додатку MS Excel (рис. К.1-К.2 та Л.1-Л.2).

Отримані результати доводять високий рівень адекватності регресійних залежностей і дають змогу прогнозувати збільшення масштабів (у вартісному вимірі) як експорту з України до Польщі, так і імпорту з Польщі до України (з рівнем довіри від 72 % до 97 %).

Певний вплив на розвиток зовнішньоекономічних відносин України з Польщею мало набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною і ЄС. Такий політичний документ, звичайно, мав полегшити вітчизняним підприємцям можливість доступу на європейський ринок, а суб'єктам господарювання із країн ЄС – на український ринок. У зв'язку з цим, можна вважати, що Угода про асоціацію між Україною і ЄС, певним чином позбавила Польщу бути основним вікном доступу ринок європейської спільноти. Що, в свою чергу, позбавляє польський бізнес такої конкурентної переваги серед інших підприємців – бізнес-партнерів України.

З іншого боку, польські підприємці на українському ринку отримали нових конкурентів з країн ЄС, пропозиція яких для української сторони може бути більш вигіднішою за польську. Відтак, окремі польські потурбувалися про те, щоб мати в Україні додаткові стимули для досягнення цінових переваг або ж захоплення окремих товарних ніш в Україні. Для цього польські підприємці під виглядом експорту власних товарів до України, можуть вдаватись до певних способів реекспорту іноземної продукції із країн – не членів ЄС. Такий інструмент дозволяє обходити союзні обмеження щодо квот і сприяє нарощуванню подальшого впливу імпорту на вітчизняний ринок товарів та послуг.

Важливим напрямом подальших відносин між нашими країнами є сфера міграції трудових ресурсів. В даному контексті, Україна виступає донором, а відтак, у значній кількості спрямовує своїх громадян – необхідну робочу силу на польський ринок праці. Взагалі, в сусідній країні вихідці з інших країн світу становлять 2,5-5 % всіх зайнятих на ринку праці. Найчастіше іноземці в

Республіці Польща працюють у аграрних галузях економіки, будівництві та ремонту, промисловій обробці, транспортній сфері, у торгівлі, гастрономії та фермерських (особистих) господарствах. Однак, основний контингент таких трудових ресурсів для Польщі становлять саме українці.

Значні масштаби трудової міграції до Польщі досить гостро поставили в країні питання оцінки чисельності трудових мігрантів. Сьогодні, як наголошують окремі експерти, одним із пріоритетних завдань оновлених правил сезонного працевлаштування іноземців в країні (вони набрали чинності з 01.01.2018 р.), є організація ефективного обліку закордонних трудових ресурсів. Метою впровадження нових правил стала адаптація польських норм до законодавства ЄС.

Потужний щорічний приїзд трудових оstarбайтерів з України сприяє не лише належному забезпеченню економіки Польщі робочою силою. Ці працюючі туристи також виступають доволі потужним сегментом споживачів польських товарів (послуг) на внутрішньому ринку республіки. До того ж, ця категорія споживачів у Польщі все більше поповнюється і, постійно зростаючим чисельно, українським студентством – найчисельніше серед іноземних студентів в країні, а також туристів з України.

Як вже зазначалося вище, українсько-польське економічне співробітництво також розвивається у інвестиційній сфері. В цьому аспекті певним проблемним моментом доводиться вважати той факт, що Україна виступає реципієнтом польських інвестиційних вкладень. Польський бізнес, із року в рік, все активніше приходить у вітчизняні сфери діяльності, в той час, як українське інвестування продовжує скорочуватися. В Україні вже діють більше 100 компаній з польським капіталом, найбільші вкладення яких приходяться на фінансову, страхову та торговельну сфери. А вітчизняні підприємці, до сих пір не визнали польську економіку за один із пріоритетних напрямів для ведення свого бізнесу.

Можливо, це може бути пов'язано з більшою привабливістю для вітчизняних стратегічних інвесторів інших географічних ринків, або ж з відносно

невисоким рівнем менеджменту багатьох вітчизняних підприємств у сфері міжнародних економічних відносин.

В деяких сферах двостороннє економічне співробітництво між Україною та Польщею набуває масштабів свого розвитку у контексті їхніх відносин із третіми державами. Так, зокрема, це стосується відносин в газовій сфері. Наприклад, кардинальні зміни, останнім часом, українсько-російських відносин у газовій сфері через гібридну війну та активний процес демонополізації газового ринку ЄС..

В останні 3-4 роки, Польща стала одним з важливих постачальників природного газу в Україну. Саме через одну з найбільших нафтогазових компаній Польщі, яка займається розробкою газових і нафтових родовищ, видобутком, зберіганням і транспортуванням енергоносіїв, Україна отримує як європейський, так і американський газ. Крім того, компанія **«Польське нафтогірництво і газівництво»** займається будівництвом та розвитком нафтогазової транспортної мережі, імпортом та експортом газу і інтенсивно працює над тим, щоб закріпитися на українському ринку.

Таким чином, визначення основних проблемних аспектів розвитку двостороннього співробітництва в економічній сфері між Україною і Польщею вказує на те, що саме Україна є для Польщі об'єктом товарної та інвестиційної експансії більшою мірою, ніж навпаки. Український товаровиробник, в найбільшій мірі здатен конкурувати на польському ринку зі своєю сировинною продукцією та напівфабрикатами. Такий стан речей часто породжує умови для імпорту до України перероблених та закінчених товарів із власного сировинного експорту. Іншим «перегином» варто назвати той факт, що сучасна Україна стала зростаючим донором трудових ресурсів для польської економіки. При цьому міграція до Польщі, фактично, започатковується виїздом на навчання студентів коледжів та університетів, продовжується фахівцями інтелектуальних та наукових сфер діяльності, а також підкріплюється працівниками вузькоспеціалізованих чи універсальних сфер працевлаштування.

Проблемним моментом, в цьому контексті, залишається не тільки відтік значної кількості фахівців та спеціалістів з країни, але і збільшення обсягів особистого інвестування кожного з таких працівників в економіку іншої країни, а не України.

3.2 Напрямки удосконалення двостороннього міжнародного економічного співробітництва

Поглиблення співпраці з країнами – учасниками ЄС пріоритетне завдання для нашої країни. Міжнародні економічні взаємовідносини з країною-сусідкою, членом Євросоюзу, стратегічним партнером вкрай важлива напрямок міжнародної активності України. Фактично, Польща стала представником нашої країни та захисником її інтересів в Європейському Союзі. За результатами комплексного аналізу характеру та результатів співпраці України та Республіки Польща, доводиться констатувати, що динаміка розвитку економічних міждержавних взаємовідносин є неоднаковою. Найбільш активним сегментом міжнародного економічного співробітництва між країнами стали торгівельно-економічні відносини. Негативне сальдо у торгівлі товарами та послугами вже встигло стати характерною ознакою зовнішньоекономічних відносин між країнами. Фактично, починаючи з посткризових часів (2008 р.), Україна нарощувала споживчий (імпортний) напрямок торгівлі, причому адекватно підтримуючі обсяги експорту своїх товарів на ринки Польщі. Такий стан речей, звичайно, вважається негативним для України і цілком бажаним для Польщі. Постійно зростаюча присутність польської частки в імпорті України досягалася завдяки, певній ціновій стабільності, наявності потужної сировинної бази, близькості збутового ринку, а також невисокою якістю продукції національних виробників, що вигідно вирізняло в такому випадку товари країни-сусідки [37, 38].

В даній випускній роботі вже йшлося про необхідність визначення напрямків покращення економічної взаємодії України з Польщею, в першу чергу, в сфер зовнішньоторгівельних відносин. При цьому, увага акцентувалася саме на превалюванні від'ємного сальдо та необхідності його зупинення на користь експортних переваг України. Головним завданням, для цього стає визначення та ефективне використання конкурентних переваг України, як країни-виробника. Основним інструментом забезпечення цих самих конкурентних переваг має стати оптимізація виробництва, з точки зору, понесення менших витрат, а ніж протилежна сторона.

Сьогоднішні умови на яких Україна взаємодіє з європейською спільнотою, дозволяють їй постачати свої товари та послуги в країни ЄС, фактично, на тих же умовах, що і Польща. Тому, як для України, так і для Польщі буде змістовно необхідним визначення сфер діяльності, продукція яких має вищі конкурентні позиції на закордонних ринках. Для нашої країни це необхідно, з точки зору, стратегії подальшого розвитку та взаємовідносин з країнами Європи і світу, а Польщі – точне визначення порівняльних переваг країни-сусідки. В подальшому це дозволить концентруватися на власних перевагах, розвитку виробничих потужностей пріоритетних галузей, а також призведе до раціонального використання необхідних товарів (послуг): ліквідація неконкурентних виробництв та імпорт більш дешевих товарів ніж власного виробництва.

Для визначення передумов для подібної оптимізації зовнішньоторгівельних відносин вітчизняним та польським суб'єктам господарської діяльності можна скористатися таким інструментом, як Індекс відносних порівняльних переваг у розрізі Стандартної міжнародної торгової класифікації ООН (СМТК ООН) – Standard International Trade Classification (SITC).

За основу при побудові даної класифікації взято рівень обробки товарів. За такою ознакою всі товари в СМТК класифікуються за розділами, відділами, групами та іншим поділом. Це певною мірою забезпечує відому порівнянність статистичних міжнародних показників за країнами та дозволяє проводити аналіз

товарної структури зовнішньоторгівельної діяльності. Відповідно, за аналітичну базу виступатиме, відповідно, щорічна звітність Eurostat [40].

Сам показник – класичний Індекс відносних порівняльних переваг був визначений та введений в практику застосування європейськими економістом Х. Ліснером та американським вченим Б. Баласою. Розрахунково, Індекс (I_j^i) являє собою співвідношення частки експорту певної галузі (напрямку) країни, взятої для аналізу, до питомої ваги експорту такої ж галузі інших країн обраних для порівняння – формула (3.1):

$$I_j^i = \frac{\frac{x_j^i}{x_n^i}}{\frac{x_j^{ref}}{x_n^{ref}}}, \quad (3.1)$$

де I_j^i – класичний Індекс відносних порівняльних переваг;

x_j^i – експорт товарів галузі (j);

x_n^i – загальний обсяг експорту країни (i);

x_j^{ref} – експорт товарів галузі (j) інших країн;

x_n^{ref} – загальний обсяг експорту країн (i).

Про наявність переваги буде свідчити значення Індексу (I_j^i) більше за 1. В такому випадку, країна (взята для оцінки) матиме порівняльну перевагу у відповідній галузі (напрямку) експорту, а це буде значити, що ця галузь є для неї більш важливою у структурі експорту, а ніж у структурі експорту інших країн, взятих для порівняння.

Для визначення пріоритетних експортних галузей (напрямків) України та Республіка Польща, були взяті дані про структуру експортованих товарів в ЄС даними країнами [31, 40]. До уваги були взяті результати розрахунку за видами товарів для яких значення Індексу було більше 1 (табл. 3.1-3.2).

За результатами проведених розрахунків доводиться констатувати, що для України характерна «сировинна спеціалізація». Тобто, до груп товарів з найвищими значеннями Індексу переваг, переважно, увійшла продукція сировинних напрямків (галузей) виробництва. Подібна «спеціалізація» не

притаманна для передових країн європейської спільноти, оскільки не вважається стратегічною.

Таблиця 3.1 – Рейтинг експортних товарів України з найвищим Індексом порівняльних переваг при торгівлі з країнами Європейського Союзу

№ п/п	Групи товарів	Значення Індексу (I_j)
1	Рослинні жири, олія (рафінована, сира, фракційна)	95,8
2	Тваринні і рослинні масла, жири і воски	44,8
3	Насіння олійних культур	43,2
4	Добрива, сировинні мінерали	23,7
5	Природний та виробничий газ	22,4
6	Зерно та зернові	19,3
7	Електричний струм	18,6
8	Металоносні руди та металолом	14,1
9	Неїстівні сировинні матеріали	7,2
10	Залізо і сталь	6,3

На таких видах продукції для експорту можна концентрувати свою активність тільки в короткостроковому періоді. В свою чергу, стратегічними

видами експорту для країн з ринковою економікою є високотехнологічна продукція та товари з високою доданою вартістю.

В свою чергу, перелік видів для польського експорту з найвищим значенням Індексу конкурентних переваг включає значну кількість товарів (груп) з високою доданою вартістю. Самі значення показника для більшості із них доволі високі (значно вищі за вітчизняні). А це свідчить про доволі високий рівень спеціалізації Польщі на виробництві та постачанні цих товарних груп на європейський ринок.

Не дивно, що країна-сусідка, вже тривалий період переважає своїми поставками до України наш експорт. При цьому від'ємна сальдо торгівельного балансу між нашими країнами щорічно тільки збільшується (див. табл. 2.1).

Таблиця 3.2 – Рейтинг експортних товарів Польщі з найвищим Індексом порівняльних переваг при торгівлі з країнами Європейського Союзу

№ п/п	Групи товарів	Значення Індексу (I_j^i)
1	Тютюн та тютюнові вироби	5822,4
2	Меблі, їх комплектуючі, постіль, матраци, подушки	216,0
3	Насіння олійних культур	150,4
4	Професійні, наукові та контрольні вимірювальні прилади і апарати	63,1
5	Деревина	46,4
6	Електричні машини, апаратура та апарати, електричні частини	37,5
7	Транспортні засоби	32,6
8	Промислові машини і обладнання	22,5

9	Живі тварини	17,0
10	Напої	16,8

Певною мірою, адекватність отриманих результатів розрахунку Індексу можна піддати сумніву через розбіжності в класифікаційних групах товарів, що застосовуються в Україні (УКТЗЕД) та в середовищі країн Європейського Союзу (СІТС).

Водночас, групою експертів, при Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України були проведені розрахунки виявленої порівняльної переваги за адаптованою методикою [24, 25]. Доцільність та практичний характер цієї методики були обґрунтовані в Європі Дослідницьким центром прогнозування та міжнародної інформації (Франція).

На рис. К.1-К.1 наведений графічний варіант звіту за результатами оцінки виявлених порівняльних переваг між країнами – Україною та Польщею. За цими схемами можна зробити загальний висновок про наявність в пріоритеті вітчизняного виробництва товарів з вищою доданою вартістю. Так, до товарних позицій, за якими Україна має конкурентну перевагу на ринку європейського співтовариства можна віднести продукцію металургійної галузі, сфери виробництва, переробки сої (олії, шроту та макухи), а також виробництво покриттів для підлоги. Також, можна стверджувати, що за такими групами товарів сільськогосподарського походження, як: жито, гречка, ріпакові олія, яйця, а також столярні вироби Україна майже не поступається Польщі за конкурентними пропозиціями. При цьому запропонувати на ринку ЄС такі види товарів, як: хутро, скло чи пральні машини буде досить складно. Вітчизняне виробництво є більш затратне, а відповідно, і менш ефективне.

Як підсумок проведеного аналізу та вивчення умов і факторів виробництва продукції в Україні та Польщі, можна сформулювати перелік товарів експортного значення, з наявними конкурентними перевагами в їхньому виробництві з боку України у порівнянні з Польщею:

- рослинні жири, олія (рафінована, сира, фракційна);
- тваринні і рослинні масла, жири і воски;
- насіння олійних культур;
- добрива, сировинні мінерали;
- природний та виробничий газ;
- зерно та зернові;
- електричний струм;
- металоносні руди та металолом;
- неїстівні сировинні матеріали;
- залізо і сталь;
- олія соняшникова або бавовняна;
- титанові, залізні та інші руди та концентрати;
- матеріали рослинного походження;
- корунд штучний, оксиди алюмінію;
- покриття підлоги (лінолеуму);
- соєві боби;
- марганець та вироби марганцю;
- титан та вироби з титану.

Результати проведеного дослідження дали можливість вивити головні проблемні фактори зовнішньоекономічних відносин України з Польщею. Основними з них варто виділити наступні: нестабільність політичної ситуації в Україні, низько професійні організаційно-управлінські підходи, недостатня захищеність внутрішніх ринків України, значне технологічне відставання у виробництві від розвинених країн та низька інвестиційна активність, висока собівартість продукції, скорочення розміру ВВП на душу населення, зменшення кількості робочих місць та низький середній рівень заробітної плати, низький рівень товарної диверсифікації експорту, а також переважно сировинна орієнтація експорту.

До напрямків удосконалення двостороннього міжнародного економічного співробітництва варто віднести наступні рекомендації:

- гармонізація економічного законодавства відповідно, в першу чергу, до стандартів ЄС;
- розширення доступу вітчизняних товарів (зокрема, продукції сільського господарства та металургійної промисловості), як на польський, так і європейський ринки, збільшення експортних квот за рахунок сертифікації власної продукції;
- зняття існуючих бар'єрів у переміщенні трудових, інвестиційних та матеріальних ресурсів, а також поглиблення підприємницької кооперації;
- реформування структури експорту шляхом збільшення обсягів високотехнологічної продукції та частки послуг;
- підвищення конкурентоспроможності української продукції, доведення її якості у відповідність міжнародним стандартам.

ВИСНОВКИ

Міжнародна економічна діяльність стала вагомим фактором ефективного розвитку будь-якої країни світу. При цьому сучасна пропозиція товарів, послуг, інвестицій, фахівців відповідного профілю повинна мати не тільки порівняльні переваги з іншими країнами, а й бути конкурентоспроможною за рахунок їх адаптації до тенденцій, пануючих на ринках збуту.

В результаті проведеного дослідження особливостей окремих напрямків міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею можна зробити наступні висновки.

Сучасні стан та перспективи розвитку міжнародних економічних відносин за участю України формуються під впливом цілого ряду факторів розвитку світової торгівлі. В першу чергу, положення вітчизняних товарів на міжнародному ринку визначається політикою окремих країн щодо застосування протекціоністських заходів у сфері міжнародної торгівлі. Другим глобальним фактором варто вважати постійні кон'юктурні зміни на міжнародних ринках, зокрема щодо стану окремих географічних ринків та положення конкретних товарів на них. Третій фактор – застосування у міжнародній торгівлі механізму обмежувальних заходів країнами щодо своїх існуючих та потенційних торгівельних партнерів.

Пріоритетним напрямом української зовнішньоекономічної політики є Європейський Союз (ЄС). Повна інтеграція до Європи та членство в ЄС – стратегічна мета України. Це один із найдієвіших способів забезпечення національних інтересів держави, побудови економічно розвинутої країни, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Крім всього зазначеного, європейська інтеграція для нашої країни – це чіткий шлях модернізації економіки, стимул і можливості подолання технологічної відсталості, джерело залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, обґрунтування появи нових робочих місць, підвищення конкурентної спроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки та ін.

В сучасних умовах ЄС є найбільшим торговельним партнером України з часткою у зовнішньоторговельному обороті товарів України більше 40 %. Традиційними країнами-партнерами з ЄС за останні роки є Німеччина, Польща, Угорщина, Італія, Чехія, Іспанія, Нідерланди. При цьому Німеччина і Польща були найбільшими експортерами в Україну, а Італія та Польща - найбільшими імпортерами з України в 2019 році.

Результати аналізу динаміки експорту та імпорту товарів та послуг між Україною та Польщею показав збільшенні обсягів товарообороту за останні 2016-2019 рр. На таку динаміку імпорту товарів та послуг найбільше впливають внутрішньо-економічні та політичні процеси України, в той час як за експортом

товарів та послуг найбільшу залежність демонструє постійне зростання конкурентоспроможності продукції України.

Оцінка розрахованих показників безпеки торгівлі України та Польщі дала підстави стверджувати, що з одного боку, досягнута відповідність більшості показників нормативним значенням, а з іншого – виявлені певні загрози. Ключовими ризиковими факторами при розвитку зовнішньої торгівлі України з Польщею є нераціональна структура товарообмінних операцій. Мова йде про переважаючу питому вагу товарів сировинної групи в експорті України та значну питому вагу енергетичної групи в імпорті до України.

Результати проведеного дослідження дали можливість вивити головні проблемні фактори зовнішньоекономічних відносин України з Польщею. Основні з яких можна згрупувати за наступними ознаками: політичні, внутрішньо-економічні; організаційно-управлінські, виробничі, ринково-збутові.

В результаті застосування методики та результатів розрахунку Індексу відносних порівняльних переваг та графічного аналізу виявленої порівняльної переваги для України було запропоновано напрямки переформатування товарної структури експортної продукції, з включенням до переліку її видів, відносно, конкурентоспроможної для ринку ЄС:

Запропоновані заходи щодо подальшого розвитку стратегічного економічного співробітництва між Україною та Республікою Польща в розрізі збільшення виробництва та пропозиції високотехнологічної продукції та товарів з підвищеною сумою доданої вартості, узгодження соціально-правових умов трудової міграції робочої сили між країнами; зняття існуючих бар'єрів щодо інвестиційної участі вітчизняних суб'єктів підприємництва у бізнес-проектах Польщі та поглиблення виробничої кооперації та ін.

В підсумку, можна стверджувати, що існує цілий ряд позитивних передумов продовження розвитку міжнародного економічного співробітництва між Україною та Польщею в цілому ряді економічних сфер діяльності. При цьому український ринок є достатньо захищеним для іноземного

товаровиробника, набуваючи все більшої привабливості для зовнішнього інвестування в економіку країни.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Уніят А. В. Економічне співробітництво України з країнами Північноамериканської зони вільної торгівлі. *Інвестиції : практика та досвід*. 2017. № 15. С. 46-52.
2. Theoretical perspectives on economic cooperation. URL: http://www.ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2015_VII3_AND.pdf
3. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Загальна економічна теорія. Спеціальна економічна теорія. К. : Ніка-Центр; Ельга, 2002. 527 с.
4. Международные экономические отношения / Под ред. Е. Ф. Жукова. М., 2000. 523 с.

5. Резнікова Н. В. Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики : проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 113 (Частина II). 2013. С. 149-159.
6. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посібник / Т.В. Шталь [та ін.]. Харків : Видавництво «Форт», 2015. 364 с.
7. Alesina A. Spolaore E., Wacziarg R. Economic Integration and Political Disintegration / NBER Working Paper 6163. URL: http://www.anderson.ucla.edu/faculty_pages/romain.wacziarg/downloads/separatism.pdf.
8. Fernandez R., Portes J. Return to Regionalism: An Analysis of International Gains from Regional Trade Arrangements. *The World Bank Economic Review*. – 12 (May). 1998. P.197-220. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu>.
9. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. The official site of Permanent Mission of Ukraine to the UN Office and other international organizations in Geneva (2019) «About WTO». URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/wto/about>.
11. Платіжний баланс України. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.
12. Андросова Т. В., Кот О. В., Козуб В. О. Міжнародні організації : навчальний посібник. Х. : ХДУХТ, 2018. 235 с.
13. Козак Ю.Г., Ковалевський В. В., Кутайня З. Міжнародні організації К.: Центр навчальної літератури, 2007. 440 с.
14. Кучик О. Еволюція поняття міжнародної організації: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Львівського ун-ту. Серія міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 24-32.
15. Козак Ю.Г., Єхануров Ю.І., Ковалевський В. В. Міжнародні стратегії економічного розвитку. К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 356 с.
16. Дмитрієв А. Роль міжнародних організацій у світовому процесі глобалізації. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 418-420.

17. Колосова В. П., Іванова І. М. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 33-47.
18. Марків Г.В. Реалії та перспективи співпраці України з Міжнародним валютним фондом. *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. С. 11-15.
19. Колосова В.П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії. *Економіка України*. 2016. № 12. С. 61-71.
20. Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки. *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16. № 3. – С. 330-351.
21. Гужва І.Ю. Концептуальні основи формування зовнішньоекономічної політики України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 5-6. С. 4-13.
22. Патика Н.І. Світова організація торгівлі (СОТ) і розвиток економік країн-нових членів. *Економіка та держава*. 2012. № 4. С. 25-28.
23. Мешко Н.П. Технологічна регіоналізація світогосподарського розвитку. *Економіка і регіон: наук. вісн.* Полтава: ПолтНТУ, 2008. № 3. С. 25-31.
24. EU-Ukraine trade relations. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20180709-1?inheritRedirect=true>.
25. Розвиток експорту. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cffc4b55-4c23-4749-b714-275849f954a6&tag=RozvitokEksportu2019>.
26. Митна статистика. Державна митна служба України. URL: <http://www.customs.gov.ua>.
27. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii (Міністерства підприємництва і технологій Республіки Польща). URL: <https://govtech.gov.pl>.
28. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

29. Кулицький С. Сучасний етап розвитку оборонно-промислового комплексу і виробництва продукції подвійного призначення в Україні. *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 5. С. 54-69.
30. Кулицький С. Зовнішня торгівля України: стан, проблеми й перспективи. *Україна: події, факти, коментарі*. 2018. № 10. С. 39-52.
31. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua>.
32. Website of the Republic of Poland. URL : <https://www.gov.pl/web/diplomacy>.
33. Narodowy Bank Polski. URL : <https://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/srodeken.htm>.
34. Зимнін А. Зовсім інші робітники: як змінився «український» ринок праці у Польщі. *Європейська правда*. 2020. 13 лютого. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/02/13/7106240/>.
35. Завдяки зоні вільної торгівлі польський товарообіг з Україною зростає. *Наш вибір*. URL : <http://naszwybir.pl/zavdyaky-zoni-vilnoyi-torgivli-polskyj-tovaroobig-z-ukrayinoyu-zroste>.
36. Договірні-правова база між Україною та Польщею. URL : <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/233-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-polyshheju>.
37. Мартинова Л. Б., Чорна Н. М. Торговельно-економічне співробітництво України та Польщі в умовах поглиблення інтеграційних процесів в Європі. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. Вип. 21. С. 17-21.
38. Каліта В. Україна в польській зовнішній торгівлі. *Регіональна економіка*. 2017. № 1. С.282-289.
39. Семів С. Р., Писаренко С. М., Моренова Н. Ю. Конкурентоспроможність економіки України в умовах євроінтеграції. *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та залучення іноземних інвестицій : регіональний аспект. Збірник наукових праць*. Донецьк : ДонНУ. 2006. С. 884-890.
40. Statistical office of the European Union. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat>.

41. Louis, R. (2017). A new economic order for global prosperity. *SocioEconomic Challenges*, 1(2), 52-58. Doi: 10.21272/sec.1(2).52-59.2017.
42. Kostel, M., Leus, D., Cebotarenco, A., Mokrushina, A. (2017). The Sustainable Development Goals for Eastern Partnership Countries: Impact of Institutions. *SocioEconomic Challenges*, 1(3), 79-90. DOI: 10.21272sec.1(3).79-90.2017
43. Karintseva, O., Benetyte, R. (2018). Estimation of Efficiency of State Regulation in Economic Restructuring Based on the Environmental Factor. *SocioEconomic Challenges*, 2(1), 91-102. DOI: 10.21272/sec.2(1).91-102.2018
44. Goncharenko, T., Lopa L. (2020). Balance Between Risk And Profit In The Context Of Strategic Management: The Case Of Ukrainian Banks. *SocioEconomic Challenges*, 4(1), 111-121. [http://doi.org/10.21272/sec.4\(1\).111-121.2020](http://doi.org/10.21272/sec.4(1).111-121.2020)
45. Kiss, L.B. (2020). The Importance of Business Partnership on the World Wide Web. *Business Ethics and Leadership*, 4(1), 68-79. [http://doi.org/10.21272/be1.4\(1\).68-79.2020](http://doi.org/10.21272/be1.4(1).68-79.2020)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

SUMMARY

Ivanenko O.V. Development of International Economic Cooperation of Ukraine with Poland. - Bachelor's qualification paper. Sumy State University, Sumy, 2020.

The qualifying bachelor's thesis is devoted to the study of the state of international economic cooperation between Ukraine and Poland in the light of European integration. The paper assesses the preconditions of their current state and identifies prospects for their further development. The main directions of improving

mutually beneficial cooperation, stimulating own development and raising a positive social-economy perception of one of the largest European countries are identified.

Key words: international economic cooperation, international economic relations, import-export operations, international mobility, integration.

Анотація

Іваненко О.В. Розвиток міжнародного економічного співробітництва України з Польщею. – Кваліфікаційна бакалаврська робота. Сумський державний університет, Суми, 2020.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню стану міжнародного економічного співробітництва України з Польщею у світлі європейської інтеграції. В роботі оцінюються передумови їх сучасного стану та визначаються перспективи щодо їх подальшого розвитку. Визначено основні напрямки удосконалення взаємовигідного співробітництва, стимулювання власного розвитку та підняття позитивного соціально-економічного сприйняття однієї із найбільших європейських країн.

Ключові слова: міжнародне економічне співробітництво, міжнародні економічні відносини, імпортно-експортні операції, міжнародна мобільність, інтеграція.

ДОДАТОК Б

Таблиця А.1 – Організаційно-функціональна структура Світового банку (джерела [13, 17])

Організація	Основні цілі	Джерела формування ресурсів	Основні функції
МБРР	Сприяння економічному розвитку країн-членів. Заохочення іноземних інвестицій. Підтримка збалансованості платіжних балансів країн-членів	Внески країн-членів у статутний капітал. Позикові кошти із зовнішніх джерел. Платежі в рахунок погашення боргу	Кредитування країн-членів під урядові гарантії. Технічна допомога країнам, що розвиваються
МФК	Сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються, шляхом заохочення приватного підприємництва	Внески в уставний капітал. Кредити МБРР. Відрахування від прибутків. Платежі в рахунок погашення боргу. Позикові кошти із зовнішніх джерел	Кредитування високо-рентабельних об'єктів без урядових гарантії. Інвестування в акціонерний капітал об'єктів з наступним перепродажем акцій приватним підприємцям. Технічна допомога
МАР	Сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються	Прибутки від МБРР. Внески країн-донорів. Платежі в рахунок погашення боргу	Безпроцентні позики найменш розвинутим країнам під урядові гарантії. Надання урядам кредиту під певний процент
БАПІ	Сприяння притоку інвестицій в країни, що розвиваються	Внески у статутний капітал	Страховання некомерційних ризиків. Консультативні послуги.
МЦРС	Урегулювання інвестиційних спорів		Примирення. Арбітраж

ДОДАТОК В

Таблиця Б.1 – Членство України в фінансово-кредитних організаціях(джерела [13, 17])

Організація	Участь України	Напрями взаємодії
Міжнародний валютний фонд (МВФ)	Член з 3 вересня 1992р.	<ul style="list-style-type: none"> - Отримання кредитів, розмір яких залежить від величини квоти (квота України становить 1921,0 млн. СДР, або 0,647%). - Фінансова допомога у вигляді системної трансформаційної позики, кредитів «стенд-бай» та розширеного фінансу-вання. - Консультативна і технічна допомога
Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР)	Член з 3 вересня 1992р.	Фінансова та економічна допомога на сприяння Україні у стабілізації її економіки, проведення структурних економічних реформ (сприяння діяльності приватного сектора; структурна перебудова державного сектора; забезпечення соціальної стабільності в перехідний період; забезпечення охорони навколишнього середовища), поліпшення стану платіжного балансу, збереження та розвиток систем соціального захисту, підвищення їхньої адресності

Організація	Участь України	Напрями взаємодії
Міжнародна фінансова корпорація (МФК)	Член з 1993 р.	Консультаційні послуги (пілотні проекти великої приватизації), технічна допомога (проекти підтримки приватного підприємництва, малої приватизації, підготовки великих підприємств до приватизації та проект приватизації землі і реструктуризації с/г)
Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ)	Член з 19 липня 1994 р.	Співпрацює з Державною кредитно-інвестиційною компанією, опікуючись над фондом перед експортних гарантій для заохочення інвестицій в АПК
Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР)	Член з середини 1993р.	Фінансування проектів, пов'язаних з економічним розвитком: сприяння розвитку приватного сектора в різних галузях економіки (хімічній, металургійній, машинобудівній, переробній, в енергетиці, на транспорті тощо) та банківського сектора; проекти в АПК; сприяння уряду в приватизації інфраструктурної сфери; фінансування проектів у державному секторі
Чорноморський банк торгівлі і розвитку (ЧБТР)	Член з 1 червня 1999р.	Проект збільшення пропускної спроможності газопроводу з Росії через Україну, Болгарію, Румунію та Туреччину (газопровід Тальне – Ізмаїл (спільно з ЄБРР); реконструкція газокompресорної станції в Тарутіно (Україна)

ДОДАТОК Г

Таблиця В.1 – Сальдо зовнішньоторговельного балансу України з країнами ЄС в 2019 році¹

	Експорт			Імпорт			Сальдо, млн. дол. США
	млн. дол. США	частка, %	у % до 2018	млн. дол. США	частка, %	у % 2018	
Австрія	822	3,28	108,2	756	14,78	108,1	66
Бельгія	792	3,17	112,8	648	2,27	99,2	144
Болгарія	521	2,08	93,8	633	2,22	177,4	-112
Греція	298	1,19	98,0	338	1,18	115,2	-40

Данія	434	1,73	101,9	312	1,09	99,5	122
Естонія	334	1,33	92,0	216	0,76	150,7	118
Ірландія	240	0,96	197,7	210	0,74	117,9	30
Іспанія	1 586	6,33	109,6	1 150	4,03	132,6	436
Італія	2 547	10,17	92,0	2 125	7,44	102,1	422
Кіпр	378	1,51	106,6	92	0,32	101,6	286
Латвія	350	1,40	101,9	567	1,99	109,4	-217
Литва	467	1,87	119,9	1 193	4,18	130,2	-726
Люксембург	31	0,12	276,8	93	0,33	64,5	-62
Мальта	195	0,78	63,1	101	0,35	78,6	94
Нідерланди	2 080	8,31	115,3	926	3,24	98,5	1 154
Німеччина	2 967	11,85	107,9	6 134	21,48	100,1	-3 167
Польща	3 700	14,78	101,2	4 558	15,96	112,6	-858
Португалія	288	1,15	114,2	298	1,04	121,5	-10
Румунія	1 121	4,48	107,8	660	2,31	126,3	461
Словаччина	1 223	4,88	82,1	687	2,41	123,5	536
Словенія	60	0,24	116,9	334	1,17	128,6	-274
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1 212	4,84	107,5	921	3,22	86,0	292
Угорщина	1 774	7,08	94,9	1 298	4,54	98,5	476
Фінляндія	491	1,96	57,3	305	1,07	84,4	186
Франція	775	3,10	110,9	1 814	6,35	111,6	-1 039
Хорватія	43	0,17	106,2	86	0,30	113,0	-43
Чехія	1 013	4,05	104,9	1 226	4,29	112,6	-213
Швеція	170	0,68	109,8	538	1,88	105,1	-368
Усього	25 040	100,00	103,7	28 560	100,00	107,5	-3 520

¹Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України.

URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ДОДАТОК Д

Таблиця Г.1 – Динаміка структури експорту товарів України до Польщі, за період 2015-2019 рр.*

Групи товарів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019/ 2015, %
	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	
Молоко та молочні продукти, яйця птиці; натуральний мед	13,1	0,66	18,2	0,83	23,3	0,86	47,9	1,4	48,3	1,47	368,71
Їстівні плоди та горіхи	17,0	0,86	23,7	1,08	40,7	1,49	88,2	2,71	84,7	2,57	498,24
Насіння і плоди олійних рослин	56,0	2,83	100,2	4,55	78,3	2,87	117,3	3,60	123,4	3,74	220,36
Жири та олії тваринного або рослинного походження	47,8	2,42	76,4	3,47	131,7	4,83	210,5	6,46	219,7	6,67	459,62
Продукти переробки овочів	78,8	3,99	51,4	2,34	55,6	2,04	85,9	2,64	78,6	2,38	99,75
Різні харчові продукти	4,5	0,23	4,5	0,20	4,2	0,15	10,1	0,31	7,6	0,23	168,89
Залишки і відходи харчової промисловості	91,7	4,64	75,4	3,43	84,8	3,11	118,7	3,64	121,4	3,68	132,39

Руди, шлаки і зола	217,9	11,02	192,9	8,77	287,7	10,56	427,6	13,13	412,7	12,52	189,40
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки	21,1	1,07	56,9	2,59	67,4	2,47	99,1	3,04	98,2	2,98	465,40
Шкури	26,9	1,36	34,7	1,58	46,7	1,71	108,2	3,32	109,3	3,32	406,32
Деревина і вироби з деревини	178,4	9,02	187,9	8,54	210,2	7,71	351,6	10,80	364,9	11,07	204,54
Чорні метали	354,8	17,94	425,6	19,35	439,6	16,13	627,4	19,26	598,6	18,16	168,71
Вироби з чорних металів	51,5	2,60	63,9	2,90	85,3	3,13	103,0	3,16	102,2	3,10	198,45
Алюміній і вироби з нього	22,2	1,12	21,7	0,99	38,1	1,40	63,3	1,94	65,7	1,99	295,95
Реактори ядерні, котли, машини	41,9	2,12	41,7	1,90	50,2	1,84	82,9	2,55	84,1	2,55	200,72
Електричні машини	279,4	14,13	274,9	12,50	331,7	12,17	448,0	13,76	485,3	14,72	173,65
Меблі	78,0	3,94	121,6	5,53	194,8	7,15	267,1	8,20	291,6	8,85	373,85
Всього	1977,3	100,00	2200,0	100,00	2724,6	100,00	3256,8	100,00	3296,3	100,00	166,73

* Джерело: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ДОДАТОК Е

Таблиця Д.1 – Динаміка структури експорту послуг України до Польщі, за період 2015-2019 рр.*

Групи товарів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019/ 2015, %
	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	75,5	41,51	96,8	43,88	136,7	46,14	142,8	40,80	153,8	38,16	203,71
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	2,3	1,26	2,4	1,09	1,5	0,51	1,9	0,54	2,6	0,65	113,04
Транспортні послуги	55,1	30,29	61,1	27,70	95,8	32,33	124,6	35,6	135,3	33,57	245,55
Послуги, пов'язані з подорожами	7,7	4,23	5,6	2,54	6,8	2,29	7,5	2,14	9,9	2,46	128,57
Послуги з будівництва	1,5	0,82	2,9	1,31	7,7	2,60	16,7	4,77	28,7	7,12	1594,44
Послуги зі страхування	0,9	0,50	12,5	5,7	6,5	2,19	8,2	2,34	12,5	3,10	1388,89
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	0,3	0,16	0,2	0,09	0,2	0,07	0,7	0,20	0,9	0,22	300,00

Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	0,2	0,11	0,2	0,09	0,3	0,10	0,5	0,14	0,5	0,12	250,00
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	21,6	11,87	23,5	10,65	19,3	6,51	20,7	5,91	23,8	5,91	110,19
Ділові послуги	14,8	8,14	14,8	6,71	19,2	6,48	24,1	6,89	30,1	7,47	203,38
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	2,0	1,10	0,4	0,18	2,0	0,67	2,1	0,60	4,2	1,04	210,00
Державні та урядові послуги	0,2	0,11	0,3	0,14	0,4	0,13	0,2	0,06	0,7	0,17	350,00
Всього	181,9	100,00	220,6	100,00	296,3	100,00	350,0	100,00	403,0	100,00	221,55

*Джерело: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ДОДАТОК Ж

Таблиця Е.1 – Динаміка структури імпорту товарів до України з Польщі, за період 2015-2019 рр.*

Групи товарів	2015		2016		2017		2018		2019		2019/ 2015, %
	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	
М'ясо та їстівні субпродукти	45,7	1,97	38,1	1,41	51,5	1,49	58,8	1,61	68,9	1,68	150,8
Палива мінеральні; нафта і продукти її перегону	472,2	20,32	427,1	15,86	625,7	18,12	702,1	19,28	756,3	18,41	160,2
Екстракти дубильні	36,2	1,56	47,8	1,77	58,0	1,68	63,2	1,74	76,2	1,85	211,7
Ефірні олії	50,9	2,19	68,0	2,52	85,7	2,48	89,1	2,45	97,3	2,37	191,2
Мило,поверхнево-активні органічні речовини	37,9	1,63	50,0	1,86	56,6	1,64	62,8	1,72	70,1	1,71	185,0
Пластмаси, полімерні матеріали	210,7	9,07	248,2	9,22	292,6	8,58	318,4	8,74	372,9	9,08	177,0
Каучук, гума	32,9	1,42	36,6	1,36	54,8	1,59	58,7	1,61	68,4	1,66	207,9
Шкури	36,8	1,58	62,5	2,32	74,6	2,16	78,0	2,14	87,0	2,12	236,4
Деревина і вироби з деревини	31,0	1,33	35,9	1,33	44,7	1,29	48,3	1,33	57,8	1,41	186,5
Папір та картон	75,5	3,25	88,1	3,27	99,1	2,87	108,4	2,98	148,7	3,62	197,0
Інші готові текстильні вироби	22,3	0,96	55,0	2,04	54,6	1,58	63,8	1,75	68,8	1,68	308,5

Чорні метали	57,0	2,45	70,2	2,61	67,9	1,97	71,5	1,96	78,9	1,92	138,4
Вироби з чорних металів	58,3	2,51	60,9	2,26	82,6	2,39	86,1	2,36	93,6	2,28	160,3
Реактори ядерні, котли, машини	169,4	7,29	234,3	8,70	296,2	8,58	308,8	8,48	342,1	8,33	201,9
Електричні машини	228,1	9,81	236,2	8,77	291,1	8,43	299,9	8,23	332,8	8,10	145,9
Засоби наземного транспорту, крім залізничного	73,1	3,15	98,1	3,64	173,3	5,02	197,2	5,41	241,6	5,88	330,5
Різні готові вироби	60,5	2,60	55,7	2,07	62,0	1,79	107,5	2,95	128,3	3,12	221,1
Всього	2324,0	100,00	2693,3	100,00	3453,8	100,00	3642,2	100,00	4108,9	100,00	176,8

*Джерело: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ДОДАТОК К

Таблиця Ж.1 – Динаміка структури імпорту послуг до України з Польщі, за період 2015-2019 рр.*

Групи товарів	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.		2019 р.		2019/ 2015, %
	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	млн. \$	%	
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що	4,8	4,86	5,9	4,26	8,8	5,86	9,6	4,89	18,7	8,40	389,6

не віднесені до інших категорій											
Транспортні послуги	43,7	44,28	61,2	44,16	70,0	46,60	74,8	38,12	86,3	38,75	200,7
Послуги, пов'язані з подорожами	8,1	8,21	9,9	7,14	12,4	7,99	15,9	8,10	19,4	8,71	239,5
Послуги з будівництва	1,8	1,82	1,6	1,15	2,1	1,40	3,0	1,53	3,2	1,44	177,8
Послуги зі страхування	4,9	4,96	2,3	1,66	3,0	1,99	3,9	1,99	4,3	1,93	87,8
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	7,1	7,19	2,7	1,95	0,7	0,47	2,8	1,43	2,7	1,21	38,03
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	2,8	2,84	3,7	2,67	3,9	2,60	5,2	2,65	5,9	2,65	210,7
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	8,2	8,31	9,7	6,99	17,3	11,52	28,4	14,48	47,1	21,15	574,4
Ділові послуги	14,8	14,99	19,0	13,71	29,1	19,37	41,3	21,05	49,5	22,23	537,2

Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	0,1	0,10	0,1	0,07	0,1	0,06	0,2	0,10	0,2	0,09	200,0
Державні та урядові послуги	2,4	2,43	2,4	1,73	2,8	1,86	3,2	1,63	3,7	1,65	154,2
Всього	98,7	100,00	138,6	100,00	150,2	100,00	196,2	100,00	222,7	100,00	225,6

*Джерело: Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ДОДАТОК Л

Екстраполяція значень обсягів експорту товарів та послуг
України до Польщі

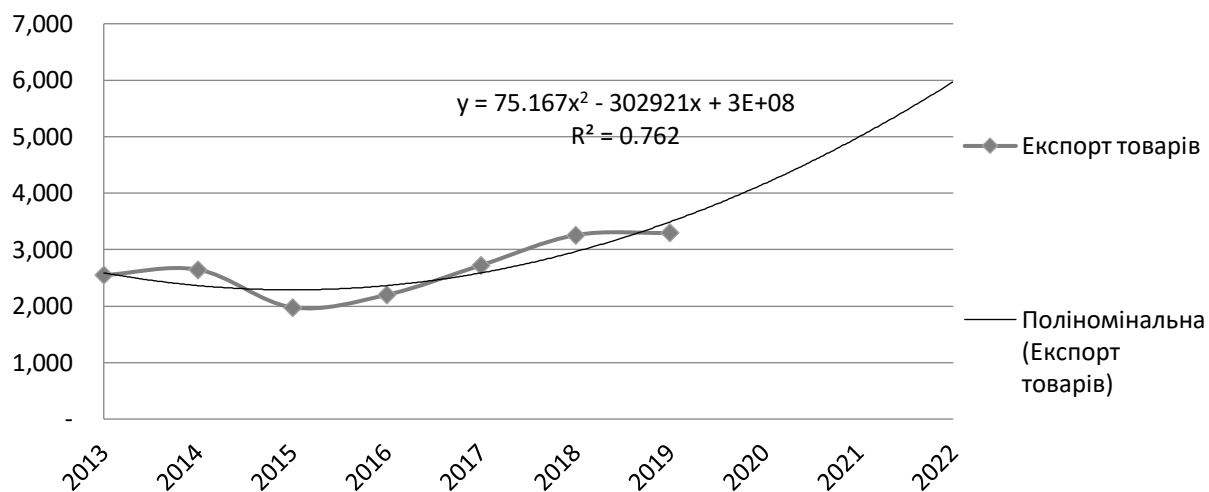

Рисунок К.1 – Екстраполяція обсягів вітчизняного експорту товарів до Польщі, млн. дол. США

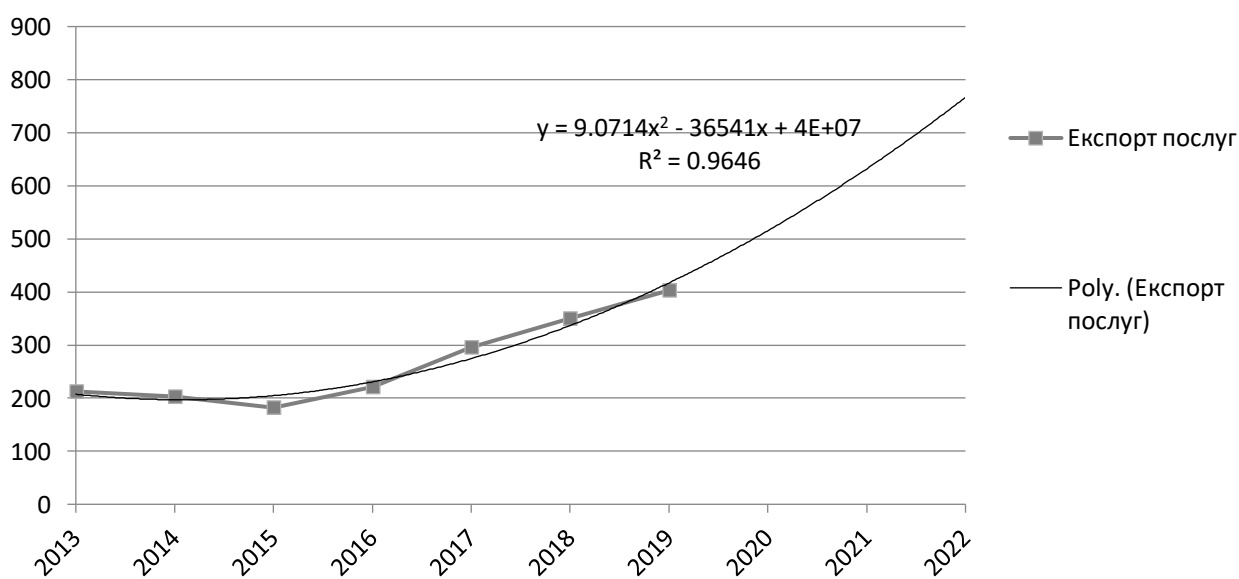

Рисунок К.2 – Екстраполяція обсягів вітчизняного експорту послуг до Польщі, млн. дол. США

ДОДАТОК К

Екстраполяція значень обсягів імпорту товарів та послуг до України з Польщі

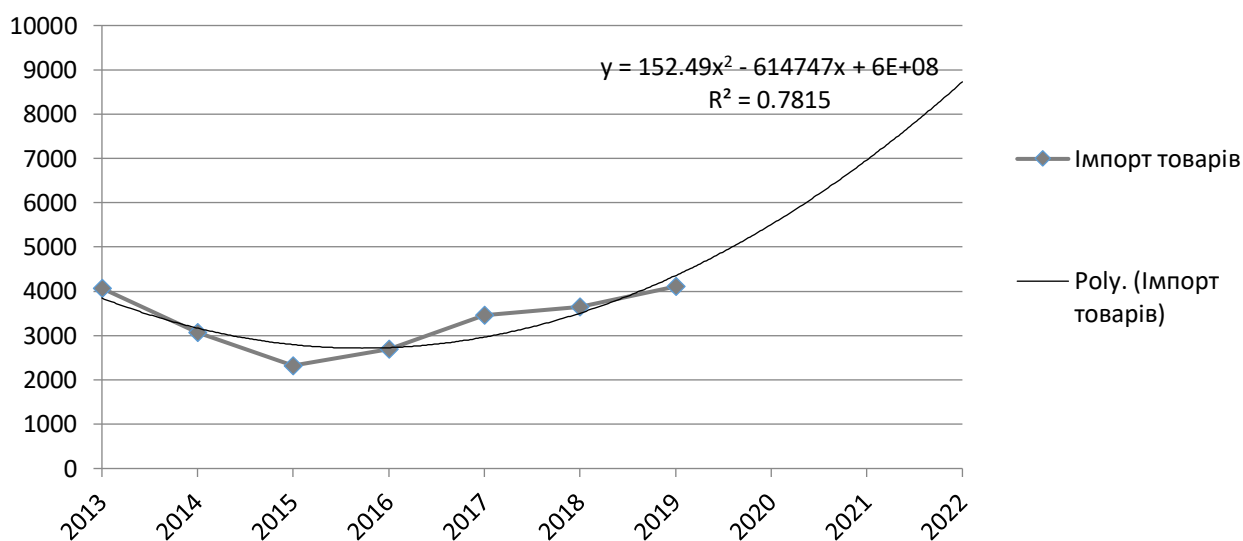

Рисунок Л.1 – Екстраполяція обсягів імпорту товарів в Україну з Польщі, млн. дол. США

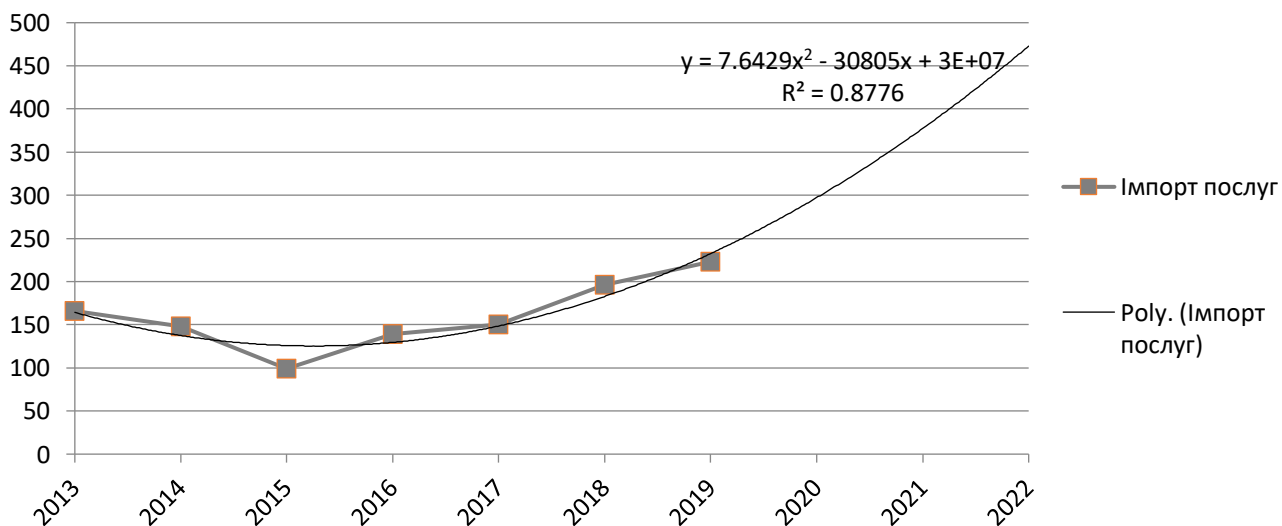

Рисунок Л.2 – Екстраполяція обсягів імпорту послуг в Україну з Польщі,
млн. дол. США

ДОДАТОК Н

Конкурентна товарна структура України та Польщі*

Рисунок К.1 – Конкурентна структура товарів України в порівнянні з
Республікою Польщею

Рисунок К.1 – Конкурентна структура товарів України в порівнянні з Республікою Польщею

**Джерело:* Розробка Export Promotion Office. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. URL: http://www.compet.kh.gov.ua/images/2018/Export/Poland_factbook_v04-1.pdf.